

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Kultureel Tijdschrift van de Heemkundige en
Historische Kring Gent V.Z.W.

Redactie-adres : Sint-Lievensdoorgang 1, 9000 Gent

9de Jaargang nr. 5

15 september 1980

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris

Voorzitter : G. Hebbelynck

Onder-Voorzitter : H. Collumbien

Secretaris : R. Van Geluwe

Penningmeester : A. Verbeke

Ruildienst : Van Geluwe-Eggermont A., Maïsstraat 235, Gent

Secretariaat : Maïsstraat 235, Gent.

Postrekening : 000-105.04.73-60 - Heemkundige en Historische
Kring Gent, Koggestraat 14, Gent

Lidgeld : 200 fr. per jaar.

INHOUD

Gent in 1871	239
Het Prinsenhof	264
De oude Guinguettes	285
Bibliografie	289

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatie-
centrum voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Be-
gijnhof, huis nr. 46, Sint-Amandsberg : elke zondag van 10 tot 12
uur. (uitgenomen op feestdagen). Gesloten in juli en augustus.

Verantwoordelijke uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Gent en van het
Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen

Op *Woensdag 22 oktober 1980* om 20 uur
in de Conferentiezaal E.G.W.-bedrijven
Graaf van Vlaanderenplein 31, Gent
Voordracht met diaprojectie door voorzitter *G. Hebbelynck*
"Beelden uit het Gent van vroeger - Nieuwe reeks".

TE GENT

1. Er werd een nieuwe draak voor het Belfort gemaakt door de firma Aelbrecht-Maes op de Visserij. (zie De Gentenaar 24.5.1980).
2. In de Burgstraat te Gent werd door Moeder Teresa, die de Nobelprijs voor de vrede won in 1979, een klooster geopend, waar drie Indische en een Vlaamse zuster missiewerk zullen verrichten. (Zie De Gentenaar van 13 en 14 juni 1980).

VORIGE JAARGANGEN VAN GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Zijn nog verkrijgbaar :

Jaargang 1973 : nrs. 5, 7-8, 9, 11, 12

Jaargang 1975 : nr. 1

Jaargang 1976 : nrs. 2, 3, 4, 5, 6

Jaargangen 1977 en 1979 : volledig

Prijs per afzonderlijk nummer : 40 fr. Volledige jaargang : 200 fr.

De tijdschriften kunnen afgehaald worden elke zondag in het Documentatiecentrum. Bij storting op postrekening gelieve de portkosten bij te voegen : 1 of 2 nummers : 12 fr., 3 of 4 nummers : 25 fr., meer dan 4 nummers : 30 fr.)

Nog verkrijgbaar : Plan Hondius 1641 : 60 fr., plan Goethals 1796 : 100 fr.

GENT IN 1871

4 januari : Door de afschaffing van de belasting op het zout (wet van 15 mei 1870) is de prijs van het zout gedaald van 30 centimes tot 12 centimes per kg.

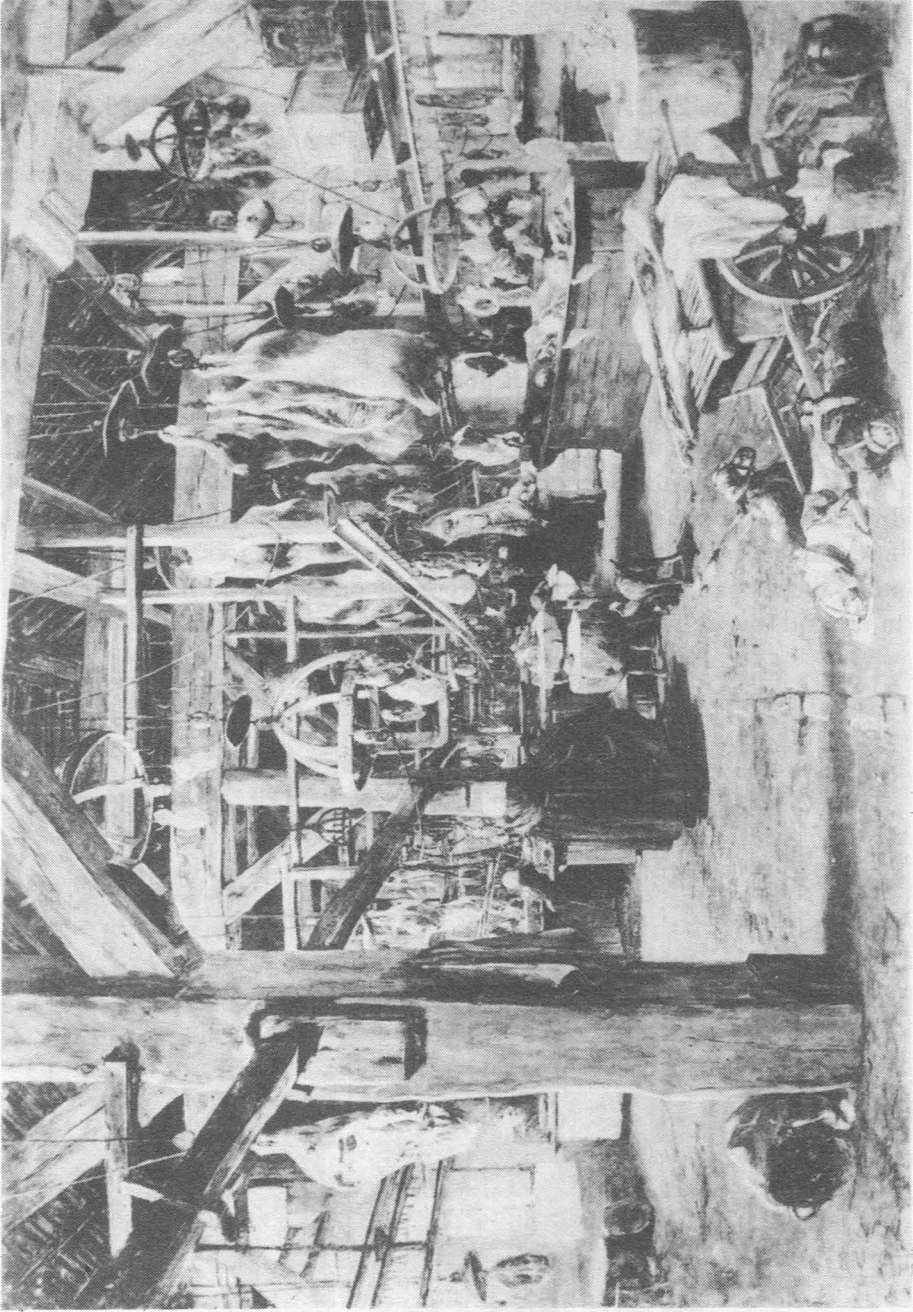
In 1870 heeft de Zonder Naam voor een totaal bedrag van 8 183,82 fr. uitgedeeld aan behoeftigen, waaronder 3 951 kg. brood, 41 049 kg. steenkolen, 7 960 kg. aardappelen, en verder nog dekens, hemden, enz.

16 januari : Ondanks een strenge bewaking zijn vijf Franse geïnterneerden er in geslaagd uit de Citadel te ontsnappen.

26 januari : De ongehuwden van de klassen 1864 tot en met 1866 zijn binnengeroepen.

10 februari : In verband met het petitionnement aan de koning ten voordele van de vrijheid van de Kerk en de volledige onafhankelijkheid van de Paus schrijft *Le Bien Public* : "Ou bien il faudrait dire que Léopold II n'est pas sincère en pratiquant le catholicisme ou bien il faudrait lui attribuer une dose d'intelligence tellement médiocre qu'elle le rendrait incapable de rien comprendre aux grand intérêts séculièrement abrités par la souveraineté temporelle du vicaire de Jésus Christ". In die tijd was de pers veel heviger dan nu in haar beoordeling. Zo had

“Het groot Vleeshuis te Gent” van A. Heens.

de liberale pers ook de vorst bekritiseerd, nadat hij na de eerste parlementsverkiezing in 1870 een katholiek had aangeduid om de nieuwe regering te vormen.

13 februari : De gemeenteraad besluit een bedrag van 4000 fr. te zenden naar Parijs voor de hulp aan Belgen, die te Parijs weerhouden zijn en in grote nood verkeren. Tevens besluit de gemeenteraad het Klein Vleeshuis, dat was ondergebracht in de oude Weverskapel in de Korte Dagsteeg te sluiten.

In 1449 begon men met de bouw van het Groot Vleeshuis om een eerste houten Vleeshuis te vervangen. In 1595 werd het Klein Vleeshuis gebouwd bij de Kouter, gebouw, dat in 1822 werd afgebroken. Dan werd het Klein Vleeshuis ondergebracht in de Weverskapel. Nadat in 1857 het slachthuis was geopend besloot de gemeenteraad op 17 april 1858 de verkoop van vers vlees aan huis toe te laten. Hierdoor verminderde natuurlijk de verkoop in de beide vleeshuizen, maar voornamelijk in het Klein Vleeshuis. In 1867 waren van de 24 stallen in het Klein Vleeshuis slechts veertien verhuurd aan samen acht slaggers en bedroeg de opbrengst 1 350 fr. In 1871 was deze opbrengst gedaald tot 900 fr. Bij de slaggers in het Klein Vleeshuis ontmoeten we geen enkele bekende naam. In het Groot Vleeshuis waren in 1871 nog 65 stallen verhuurd aan 27 slaggers. Hiervan heeft de stam Van Loo nog zestien stallen in pacht, de stam Van Melle dertien stallen, de Deynoodt en de Minne elk drie stallen. De opbrengst van het Groot Vleeshuis bedroeg in 1871 8675 fr; de vismarkt bracht 3500 fr op. Na het sluiten van het Klein Vleeshuis op 1 januari 1872 werd de Weverskapel gebruikt als hal voor de verkoop van voedingswaren en dit tot 1882. Daarna werd de zaal omgebouwd voor het Eden-teater. Hierover later meer. (zie "La Chapelle des Tisserands" in Pages d'Histoire Locale deel I door Prosper Claeys).

20 februari : De Koormaatschappij heeft gisteren een uitgang in onze stad gedaan ten voordele van de te Parijs noodlijdende Belgen. De zangers zaten in open rijtuigen, en waren vergezeld van de fanfare-maatschappij van de Gentse Vlasfabriek. De zuivere opbrengst beliep 1802,95 fr., bedrag dat aan de ambassadeur te Parijs zal worden bezorgd.

1 maart : De Duitse troepen zijn heden Parijs ingetrokken. De Franse soldaten, die in België geïnterneerd zijn, zullen op 9 maart naar hun land terugkeren. In de Citadel te Gent verbleven nog 300 Fransen.

12 maart : Op de markt was slechts weinig boter, ze werd verkocht

tegen meer dan vier frank per kg. De reden : de boter werd opgekocht om ze naar Parijs te zenden.

17 maart : Een bijzondere trein samengesteld uit een berline, twee diligences en twee foergons is eergisteren naar de Pruisische grens vertrokken om er de gewezen keizer van Frankrijk af te halen, die rond één uur van nacht door Gent naar Oostende is gereisd om naar Engeland te vertrekken.

19 maart : Friture. Mme. Veuve Fritz se recommande à sa nombreuse clientèle pour sa bonne friture. On trouvera chez elle des gaufres, beignets et pommes de terre frites. Son établissement est situé presque en face de l'église de St. Pierre. Son enseigne est "Au doyen de la friture."

21 maart : De herbergiers van de omgeving van het Sint-Pietersplein protesteren tegen het feit, dat de wafelkramen op de foor ook bier verkopen. Het college beslist de verkoop van bier op de foor te verbieden.

22 maart : We vernemen, dat Viollet-le-Duc (1814-1879), de hersteller van een aantal gebouwen in Frankrijk, onder meer de kathedraal Notre Dame te Parijs, de stad Carcassonne, de kathedraal te Amiens en de kerk van Vézelay en de schrijver van het werk Dictionnaire raisonné de l'architecture française du 11° au 16° siècle, door het college

STAD GENT.

BERICHT.

Het College van Burgemeester en Schepenen

Bericht zijne bestuuren dat de Gemeenteraad, gelet op het onderzoek de commodo et incommodo gedaan van 2 januari laatst tot 2 februari loopende maand, en welk aan geene opmerkingen aanleiding gaf, besloten heeft, in zijne zitting van 15 dezer, te rekenen van 1 januari 1872, het klein vleeschhuis, Korte Dagstege, zal gesloten worden.

Gedaan ten Stadhuiuze, den
16 Februari 1871.

Graaf DE KERCHOVE.
De Gemeente Secretaris,
C. WAELBROECK.

Le Collège des Bourgmestre et Echevins

Informe ses administrés que le Conseil Communal, vu l'information de commodo et incommodo ouverte du 2 janvier dernier au 2 février courant, et qui n'a donné lieu à aucune observation, a décidé de supprimer, à partir du 1 janvier 1872, la petite boucherie établie rue Courte du Jour.

Fait à l'Hôtel de Ville, le
16 février 1871.

Comte DE KERCHOVE.
Le Secrétaire Communal,
C. WAELBROECK.

van burgemeester en schepenen is gevraagd om samen met Pauli en Hofman, de stadsarchitect, de inwendige herstelling van het stadhuis te bestuderen.

25 maart : Een delegatie van de Handelskamer van Gent heeft te Brussel met de minister van Openbare Werken en de minister van Buitenlandse Zaken een onderhoud gehad over het kanaal van Terneuzen.

28 maart : In 1871 waren er meer dan vijftig stakingen. We kunnen enkel de voornaamste behandelen; de overige zullen we enkel vermelden.

28 maart : staking bij Kaminski wegens loonsvermindering.

29 maart : staking bij l'Escaut wegens slechte grondstoffen.

3 april : staking bij l'Escaut : wevers eisen loonsverhoging.

5 april : staking bij Desmet en Dhaenie : vragen loonsverhoging.

8 april : staking bij De Leener : vragen loonsverhoging.

10 april : staking bij Vincent. Na de ingebruikneming van nieuwe machines vragen de wevers loonsverhoging. De staking zal eindigen op 21 april met 45 centimes opslag per 100 meter. Op een stakersvergadering op 16 april in Spiegelhove ontmoeten we Vandamme, voorzitter van de wevers, alsook De Boos, Van Beveren en Paul De Witte.

Uit een inlichtingsblad opgesteld door de politie op 31.7.1871, blad "à joindre à tout procès-verbal transmis au procureur du Roi" vernemen we, dat P. De Witte geboren is te Gent op 17.7.1848 en woont Lange Schipgracht, 51. Hij is kleermaker, is niet gehuwd, heeft geen veroordeling opgelopen; hij ging tot zijn dertiende jaar naar school (was lang voor die tijd) en leest veel. In zijn boek "De geschiedenis van Vooruit en de Gentsche Socialistische Werkersbeweging sedert 1870" vertelt P. De Witte (blz. 5), dat hij in december 1870 lid was geworden van de Internationale. P. De Witte zal in 1873 uitwijken naar Amerika. In 1874 is hij weer te Gent.

Op 13 april was er nog een staking bij enkele kleermakers en op 14 april een staking van een dag bij l'Escaut.

1 april : De Heer Verstraete, gepensioneerd officier en bestuurder van het Jongensweeshuis te Gent is aangesteld als bestuurder van de Journal de Gand.

4 april : De gemeenteraad besluit een deel van de Brusselse laan gelegen naast de huizen te laten kasseien. (prijs : 14 000 fr.) Er komt ook een lange discussie over het Belfort. Gemeenteraadslid De Coster stelt voor het Belfort af te breken. Hierop volgt een pleidooi van J. Vuyl-

steke. Vuylsteke spreekt in het Nederlands, maar het Gemeentebled geeft de tekst in het Frans. "De middeleeuwen, waaraan het Belfort ons herinnert, is een periode waarover we mogen fier zijn. Ik zou gelukkig zijn indien we in de huidige generatie nog veel van deze sterke Vlaamse karakters zouden ontmoeten, die zo talrijk waren in deze periode. De bewaring van de oude monumenten is voor me een noodzakelijkheid. Men moet de geschiedenis niet enkel leren in de boeken; het is goed, dat men de geschiedenis ook ontmoet in de monumenten, onvergankelijke herinneringen, die ons dagelijks herinneren aan een generatie voorouders, bezielde met een drang naar vrijheid, een generatie, die gewerkt, geleden en gestreden heeft en verdient, dat het nageslacht zijn voorbeeld onthoude en navolge". Er wordt ook een nieuw reglement op de prostitutie goedgekeurd. Thans zijn er te Gent 26 publieke huizen met 112 ingeschreven vrouwen. Het nieuw reglement voorziet drie klassen voor de publieke huizen, die respectievelijk 30, 20 en 5 fr. per maand zullen betalen. Er zijn te Gent ook rendez-vous huizen, die maandelijks naar de klas 30 of 10 fr. moeten betalen.

13 april : Er is staking in twee textielabrieken alsook in twee werkhuizen, waar de kleermakersgasten het werk hebben verlaten. Volgens de Gazette van Gent is de staking het gevolg van opstokingen door de Internationale. "Deze verderfelijke maatschappij zou de fabriekarbeiders een grote ondersteuning beloofd hebben".

15 april : Onze stadsgenoot Jean Béthune d'Ydewalle werd belast met de leiding van de decoratie van de koepel van de dom te Aken door de aartsbisschop van Keulen (Béthune : 1821-1894).

19 april : De Gentse beeldhouwer A. Van Eenaeme heeft de laatste hand gelegd aan de eikenhouten predikstoel voor de kerk van Vinderhout. De predikstoel is zeven meter hoog en versierd met bas-reliefs, drie in hout en een in marmer, die tonelen uit het Nieuw Testament voorstellen.

22 april : Het stadsbestuur heeft voorlopig de gewezen kapel van het Sint-Laurentiusgodshuis ter beschikking gesteld aan de Maatschappij der Volkskeukens, onlangs te Gent opgericht.

30 april : De Melomanen brengen Gevaert een serenade ter gelegenheid van zijn benoeming tot directeur van het kon. Conservatorium te Brussel.

2 mei : Het Ministerie van Binnenlandse Zaken deelt aan het gemeentebestuur mede, dat te Gent een tuinbouwschool zal worden opgericht ter vervanging van de school Van Houtte te Gentbrugge. De

STAD GENT.

NEDERLANDSCH TOONEEL

Het College van Burgemeester en Schepenen

Brengt ter kennis der belanghebbenden dat de directie van het NEDERLANDSCH TOONEEL voor het tooneeljaar 1871-1872 open staat. De kandidaten worden uitgenoodigd hunne aanvraag vóór 31 Mei, op het secretariaat in te dienen.

De Bestuurder zal verplicht zijn een volledig tooneelgezelschap voor drama en blijspel, alsook een orkest van ten minste twintig muzikanten, samen te stellen, twee vertooningen ter week te geven, (elken zondag en maandag) van den 1 September tot den 15 Maart, en zich verder aan al de voorwaarden van het kohier van lasten door den Gemeenteraad vastgesteld, te onderwerpen.

Hij zal het kosteloos gebruik van *Minard-Schouwburg* en bovendien eene toelage van 6,000 frank genieten.

Het kohier van lasten ligt ter inzage van elkeen op het secretariaat, alwaar ook exemplaren er van kosteloos te bekomen zijn.

Gent, 9 Mei 1871.

Graaf DE KERCHOVE.
De Gemeente Secretaris.
C. WAELBROECK.

Gent, drukkerij C. Annot-Bracckman, Koormarkt.

Staats Hovingbouwschool werd gevestigd in de Baudeloohof. De directeur, de hoogleraar Jean-Jacques Kickx werd belast met de cursus plantkunde, Ed. Pynaert onderwees tuinbouw en Fr. Burvenich boomteelt.

Jean-Jacques Kickx werd geboren te Gent op 27.1.1842. Hij was doctor in de natuurlijke wetenschappen, studeerde daarna nog te Bonn en volgde zijn vader op, die plotseling gestorven was in 1864 als hoogleraar. J. J. Kickx was rector in 1885; hij overleed op 27.3.1887. Zijn vader Jean Kickx werd geboren te Brussel in 1803. Hij behaalde het diploma van doctor in de wetenschappen en werd in 1835 belast met de cursus botanica aan de universiteit te Gent.

Na een verslag van Julius Vuylsteke en een ernstig debat besluit de ge-

meenteraad een Nederlands toneel op te richten. De Minard-schouwburg wordt gehuurd tegen 2500 fr. per jaar. De directeur zal een toelage van 6000 fr. per jaar ontvangen. Het nadeel was, dat de toelagen aan het liefhebberstoneel, nl. aan Broedermin en Taalijver en aan de Fonteinsten vervielen, niettegenstaande het protest van deze beide verenigingen. Op 3 juni zal de gemeenteraad Frans van Doeselaer en Pieter Fauconnier benoemen tot directeur. Op 1 oktober werd het toneelseizoen geopend met De Orgeldraaier en Zijne Pleegdochter en nog gevolgd door een blijspel. (voor verdere gegevens : zie Jaak Van Schoor : Een Huis voor Vlaanderen. Honderd Jaar Nederlands Beroepstoneel te Gent).

6 mei : Het Hotel Pycke met een blok huizen op de Kouter 27 is verkocht aan Fl. van Loo-Wauters voor 249 200 fr.

30 mei : Heden wordt het nieuw lokaal van de Sint-Jozefkring, dat overgebracht werd van het Ingelandgat naar de Wellinckstraat ingehuldigd. Er werden toespraken gehouden door kanunnik Dubois en door senator Casier-de Hemptinne. Het nieuw gebouw heeft een grote concertzaal en een tuin van een halve ha. Op het feest werd het 't Jeeffkenslied gezongen, waarvan hier het refrein.

Wie zoo zijn zaken eere doet,

Die moet zijn naam niet zwijgen.

Tot spijt

Van wie 't benijdt,

De Tjeeffkens is ons naam, en blijft het voor altijd.

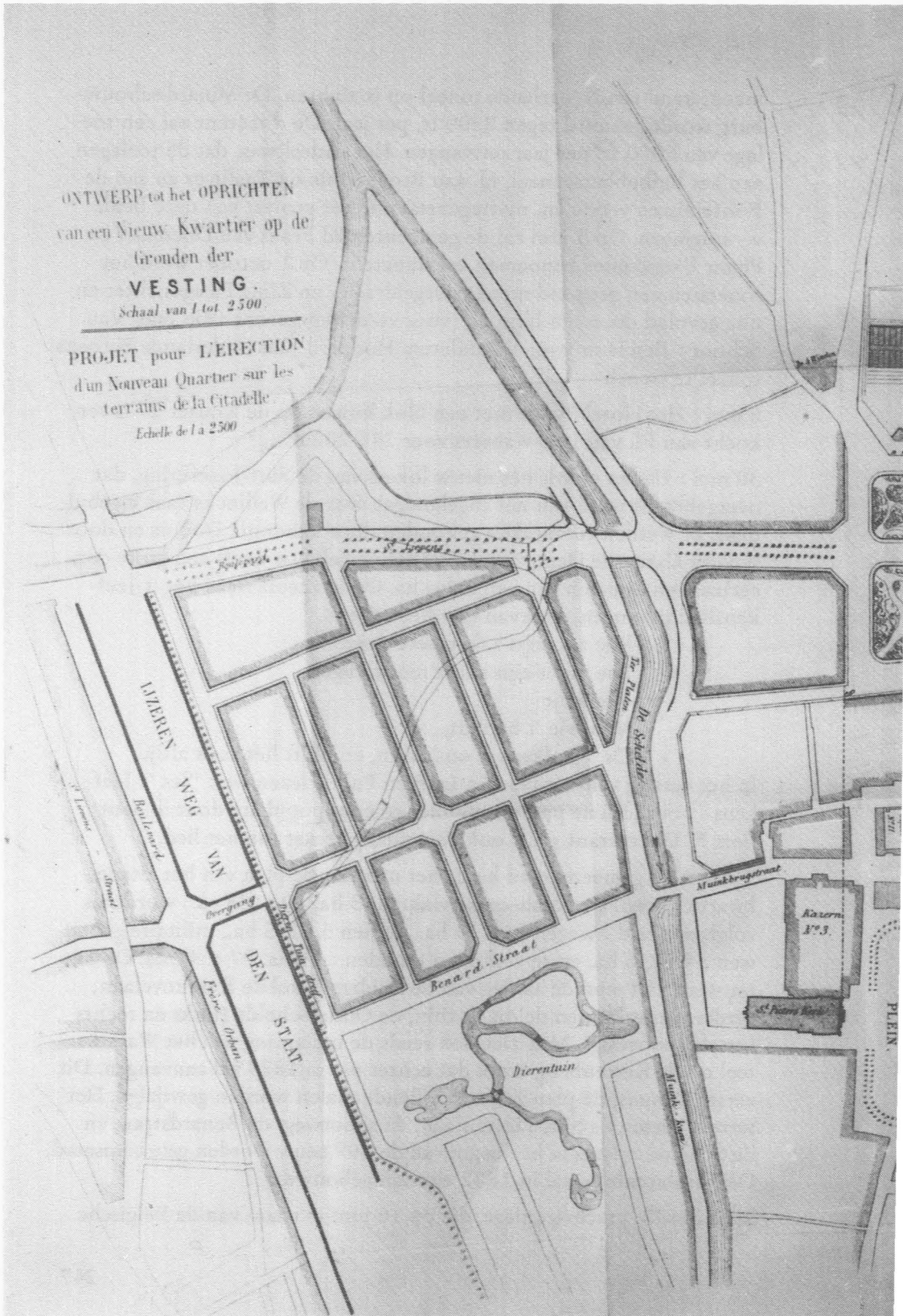
In het verslag van het feest in Le Bien Public lezen we : "les 't Jeeffkens - pourquoi ne pas leur donner ce nom populaire dont ils sont fiers ?" Onze krant geeft ook de volledige tekst van het lied.

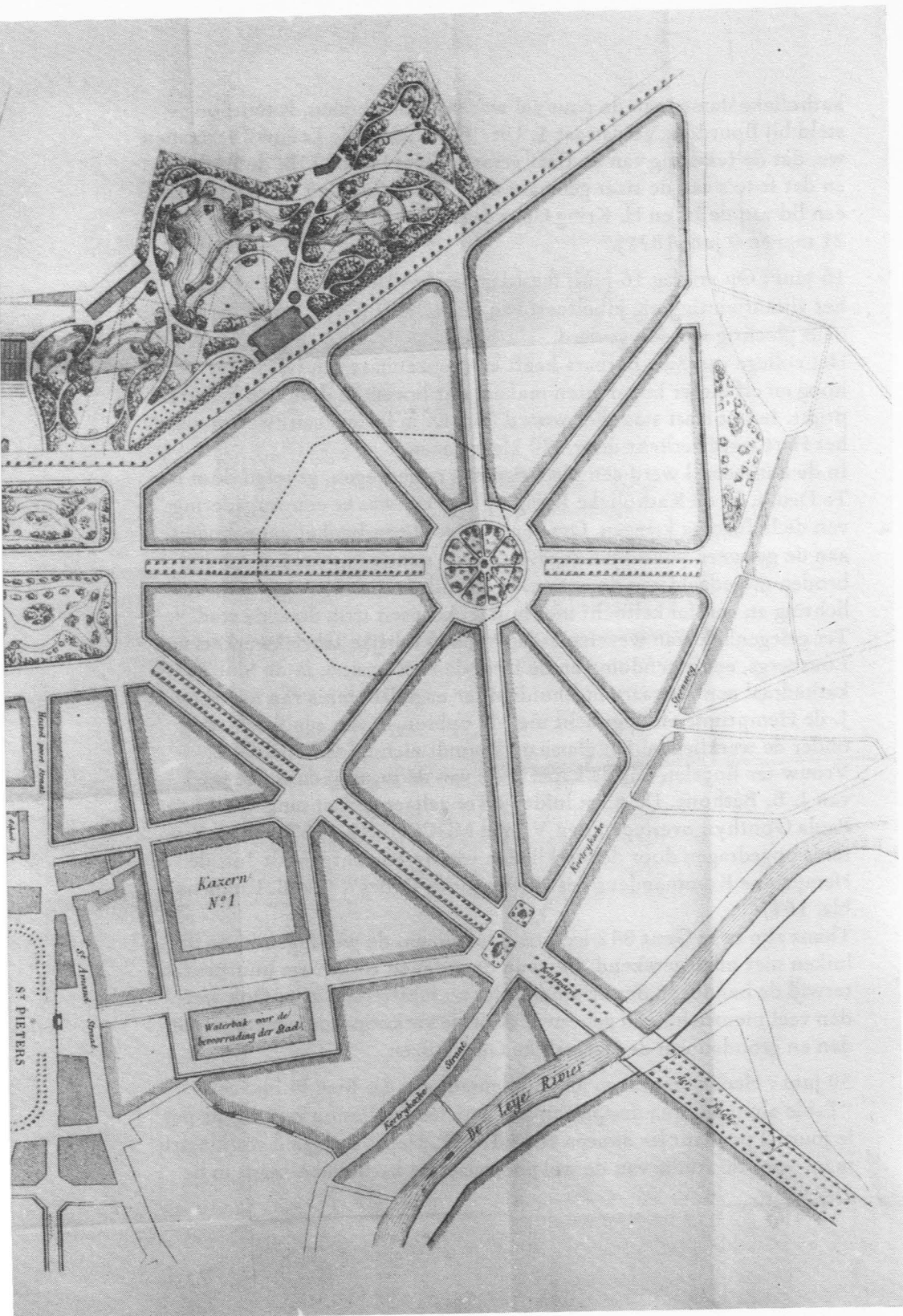
3 juni : De gemeenteraad keurt het urbanisatie-plan van het citadelkwartier goed. De totale oppervlakte (43 ha. 80 a. 38 ca.) wordt als volgt verdeeld : wegen : 14,19 ha., tuinen 5,2175 ha., militaire gebouwen : 4,5216 ha. en te verkopen gronden : 19 ha. 87 a. 47 ca. Op het ontwerp ziet men de aanleg van de huidige Karel de Kerchovelaan; verder bemerkt men de dierentuin, de Oude Schelde (links en rechts van de spoorweg). Men ziet ook reeds de inplanting van het Waterkasteel op de Kattenberg, werk dat echter pas in 1879 zal aanvangen. Dit eerste urbanisatie-plan zal verschillende malen worden gewijzigd. Het terrein tussen de Sint-Lievenslaan, de spoorweg, de Benardstraat en de Schelde zal pas in het begin van de 20° eeuw worden geurbaniseerd. De Terplatenbrug zal in 1882 worden gebouwd.

10 juni : De prachtige tjaar, die op 16 juni in naam van de Belgische

ONTWERP tot het OPRICHTEN
van een Nieuw Kwartier op de
Gronden der
VESTING.
Schaal van 1 tot 2500.

PROJET pour L'ERECTION
d'un Nouveau Quartier sur les
terrains de la Citadelle
Echelle de 1 a 2500

Kazerne N° 1

Waterbak voor de bevoorrading der Stad

ST PIETERS

St. Anthonis Straat

Historical point Straat

De Looze Rivier

Kazerne Straat

St. Anthonis Straat

Kazerne Straat

St. Anthonis Straat

katholieke dames aan de paus zal worden aangeboden, is tentoongesteld bij Bourdon, Veldstraat 1. Uit "De Vlaamsche Leeuw" vernemen we, dat de tekening van de tiaar gemaakt werd door J. B. de Béthune en dat foto's van de tiaar gemaakt door Wante werden verkocht. Bezit een lid van de H. en H. Kring Gent deze foto? (zie ook Le Bien Public: 21 mei en 9 juni 1871).

16 juni : Op vrijdag 16 juni, feestdag van het Heilig Hart van Jezus, zal het vijftienvig jarig jubelfeest van de verheffing van Paus Pius IX tot paus plechtig worden gevierd.

Het college van Sint-Barbara heeft een reuzenhart van twaalf meter hoog en elf meter breed laten maken, dat boven de dom van de kerk prijkt. In het Hart staat het woord Pius IX in letters van twee meter en het Hart werd verlicht door 270 kleurglazen.

In de kathedraal werd een plechtige mis opgedragen, gevolgd door een Te Deum. In de Katholieke Kring op de Poel was er een vergadering van de liefdadige kringen. Om één uur werd een banket aangeboden aan de gewezen pauselijke zoeaven. In de namiddag werden 10 000 broden uitgedeeld aan de armen. 's Avonds was er een algemene verlichting en een fakkeltocht met muziekkorpsen trok door de stad.

Ter gelegenheid van weversmesdag hebben talrijke fabriekwerkers van Lousbergs, een eigendom van de Heer de Hemptinne, in de Sint-Baafskathedraal een glasraam ingehuldigd ter nagedachtenis van mevrouw J. de Hemptinne en opgericht met de opbrengst van een intekening onder de werklieden. Dit glasraam bevindt zich in de kapel O. L. Vrouw ter Engelen (vijfde kapel links van de ingang) en is het werk van J. B. Béthune. De tekst luidt : "Ter zaliger gedachtenis van Mme. Paula Gonthyn overleden den VI mei MDCCCLXX (1870) uit erkenning opgedragen door de werklieden van haren echtgenoot Jos. de Hemptinne Kommandeur des H. Gregorius Ordes". (zie E. Dhanens blz. 164)

Thans zijn er te Gent 842 leegstaande huizen, de woningen in de beluiken niet medegerekend. Een van de redenen is de hoge huurprijzen, terwijl de handel en de nijverheid niet zo schitterend zijn. Ook werden veel nieuwe huizen gebouwd door de verkoop van gemeentegronden en gronden van de Burgerlijke Godshuizen.

30 juni : Heden verscheen als supplement van Le Bien Public een "Table alphabétique des principaux articles publiés ou reproduits par le journal pendant les années 1865-1871". Het is een goed werkinstrument voor de studie van de wel voornaamste katholieke krant in de 19° eeuw.

MAATSCHAPPIJ

VOORUIT,

onder kenspreuk :

DEMIN UWE NAASTE

M

U. wordt verzocht de belangrijke Vergadering/
met uwe tegenwoordigheid te vereeren, welke
zal plaats hebben op Zondag 6 Augusti 1871, om
5 ure 's namiddags, in *den Karpel*, oude Bees-
tenmarkt.

DAGORDE :

Ineensmelting der beide Maatschappijen.

Deze zitting is op 25 centimen boet.
Wij hopen op uwe komst en noemen ons.

VOOR HET BESTUUR :

De Schrijver,

FR. PROKUREUR.

Gent, drukk. van F. Hage, Brusselsche straat, 8.

27 juni : Na een onderbreking van twee maand begon een nieuwe stakingsgolf op 27 juni.

27 juni : staking bij De Coster-Van Acker omdat een oude meesterknecht was ontslagen.

12 juli : staking bij De Leener voor loonsverhoging.

21 juli : staking bij Rey voor loonsverhoging.

26 juli : staking bij De Leener : de wevers weigeren te werken met een zekere Syser.

27 juli : staking bij Suppes en De Brouckere voor een hoger loon. De staking duurde tot 21 augustus en had geen gunstig gevolg.

10 augustus : staking bij Vanheufferswijn om beter loon.

11 augustus : staking bij De Leener wegens loonsvermindering. Ze duurde tot einde augustus. De leden van de Broederlijke Wevers ontvingen tien frank per week stakingsgeld.

Bij elke staking weken een aantal wevers uit naar Noord-Frankrijk : tussen 1 mei en 31 juni vertrokken er 146; van 1 juli tot 15 augustus waren er 370, die Gent verlieten.

5 september : 24 sigarenmakers van De Vos gaan in staking voor een hoger loon. Een week later gingen sigarenmakers van andere firma's ook in staking. Uit een artikel van de G. van Gent vernemen we, dat de sigarenmakers hun leerjongens, die belast zijn met het maken van de poppen van de sigaren (= het binnenste) zestig centimes per dag betalen. Het loon bedroeg voor gewone sigaren tien frank per duizend. De patroons gaven niet toe. Half november hernamen sommige stakers het werk. Enkele Nederlandse werklieden werden aangeworven, die begin december naar hun land terugkeerden. De patroons gaven een lichte loonsverhoging en de staking bloedde zachtjes dood.

10 juli : Het Willemsfonds herdenkt het feit, dat 25 jaar geleden Jan Frans Willems overleed. 's Morgens was er een feestzitting op het Stadhuis. 's Namiddags stapte een optocht naar het graf van J. Fr. Willems. De reden werden uitgesproken door Max Rooses en Rolin-Jaequemyns. Daarna had in het Posthotel een banket plaats, waarop onder meer H. Conscience, Snellaert, Ten Brink, Heremans en Jan Bouchery deelnamen. J. Vuylsteke huldigde H. Conscience : "aan niemand hebben we meer verplichting dan aan Conscience. Hij heeft ons allen gevormd; door zijn Leeuw van Vlaanderen en zijn Artevelde stortte hij de liefde in onze boezem en voor onze taal en voor ons volk en voor ons land". Aan de piano Edw. Blaes, die onder meer speelt "Wie Nederlands bloed in d'aderen vloeit".

13 juli : Te Gent verschijnt een nieuw weekblad : Vader Cats. Het werd gedrukt bij A. Vandeweghe, Korte Dagsteeg, die ook de drukker is van de liberale krant De Stad Gent. Het verband tussen de krant en het weekblad wordt duidelijker op 23 augustus. De Stad Gent schreef: "Een jonge broer van ons, dien wij zoo geerne zien als ware 't wij zelve; de kleine VaderCats heeft de Bien Public in woede ontstoken". Uit het artikel blijkt verder, dat ook het weekblad De Werker, dat te Antwerpen wordt uitgegeven maar ook te Gent wordt verspreid, Vader Cats heeft aangevallen. Nu en dan publiceert De Stad Gent ook een gedicht, dat verscheen in Vader Cats. Hiervan een voorbeeld :

Zoo Vader Cats en mag niet spreken
 Of anders is 't ne deugniet
 Dien men den nek zou moeten breken
 Lijk als 't mee ketters is geschied !
 Zoo Vader Cats en mag niet zeggen
 Dat 't volk dat 't land, dat 't burgerrecht
 Hun hoofd niet moet nederleggen
 Wanneer 't mijnheer de paster zegt.
 Eh, Bien Public, ik lach u uit.
 En 'k spreke mijnen buik rechtuit.

Prof. E. Voordeckers typeert Vader Cats dan ook als volgt : "Liberaal antiklerikaal informatieblad, dat een polemiek vierde met De Werker van Antwerpen, spreekbuis voor het Vlaamse land van de Internationale".

Door de Gentsche Velocipèdemaatschappij wordt een wedstrijd voor velocipèden ingericht.

4 augustus : Door de quaestuur van de Kamer werd een document opgesteld "Documents relatifs au travail des enfants et des femmes dans les manufactures, les mines, etc," waarin stond : "On ne peut contester que le travail des enfants dans les fabriques ne donne lieu à des abus en Belgique comme ailleurs, mais ces abus n'ont pas la gravité qu'ils ont dans d'autres pays". In dat verband hiermede schreef Le Bien Public : "Les théories interventionnalistes se rattachent dans l'ordre d'idées qui nous occupe à un système complet dont nous serons toujours les adversaires. On part de ce principe, que l'éducation physique et intellectuelle de l'enfant appartient à l'état dont les parents ne seront que les suppléants et les délégués. C'est une maxime essentiellement païenne, qui méconnaît les droits imprescriptibles de la famille". "Dans tous les ordres d'activité morale et intellectuelle l'état moderne est presque inévitablement l'adversaire de l'Eglise. C'est une des mal-

INTERNATIONALE
WERKERSVEREENIGING.

GENT, den 2 Augusti 1871.

—
WERKERSBOND.
GENT.

OPROEP
tot de Vigilant Koetsiers.

Op Maandag 7 der loopende maand, om negen ure en half des avonds, zal er in DEN PRINS, Ram, eene *Algemeene Vergadering* voor alle Vigilant Koetsiers, plaats hebben.

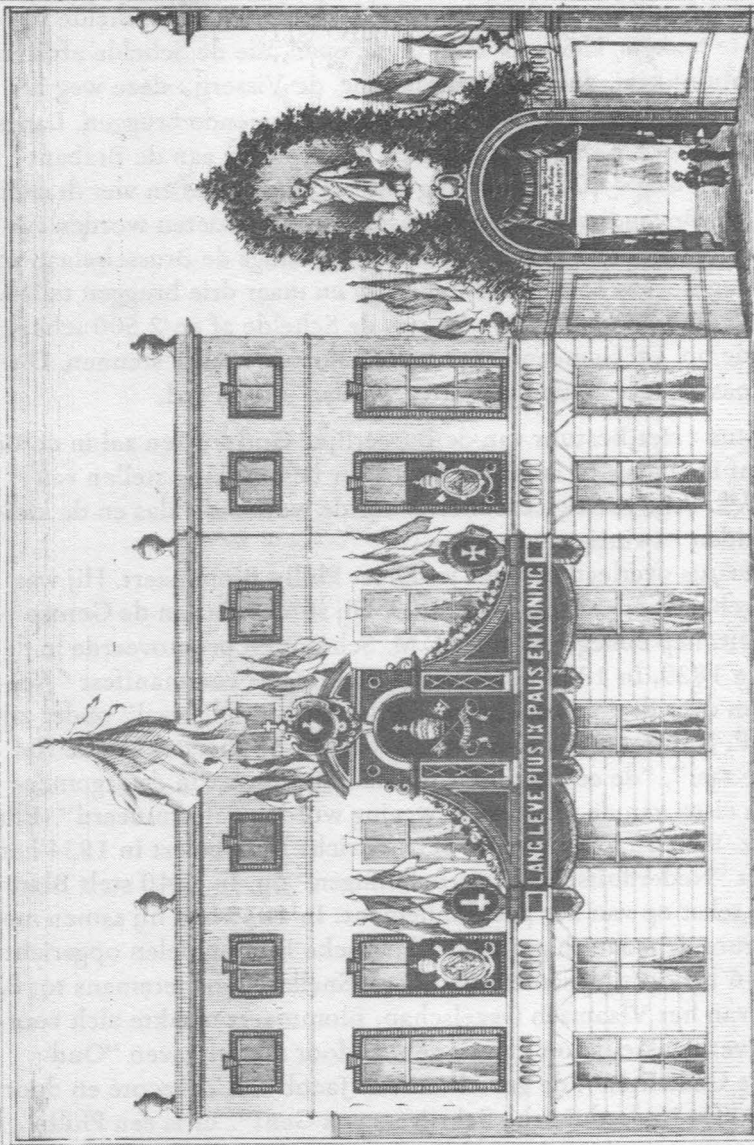
DAGORDE :

- 1° **Oprichting eener Maatschappij** voor doel hebbende de ~~zaak~~ te ondersteunen en den loon te bevoordeelen;
- 2° **Middelen te beramen** om de dagloon te doen verhoogen.

Wij hopen op uwe komst en blijven,

De Schrijver der Gentsche Sectie,
DE WITTE.

SOUVENIR DU JUBILÉ DE PÏE IX

DÉCORATION DU CERCLE CATHOLIQUE, LE 16 JUIN 1871.

C. STREIL

heureuses conséquences du principe de la séparation des deux pouvoirs.”

8 augustus : De Handelskamer van Gent heeft een schrijven gericht aan de minister van Openbare Werken, waarbij gevraagd wordt de gegraven waterloop tussen de Bovenschelde en de Benedenschelde bevaarbaar te maken. Thans moeten de schepen, die de Schelde afvaren, langs de Muinkkaai, de Ketelvest, de Leie, de Visserij : deze weg is 6000 meter land en telt vier vaste en negen draaiende bruggen. Langs de Reep - in 1871 onmogelijk door de Watermolen aan de Brabantdam - zou de weg 4 400 meter lang zijn met drie vaste en vier draaiende bruggen. Bovendien zouden de vaste bruggen moeten worden verhoogd, wat problemen stelt voor de rijweg. Langs de Brusselselaan zou de vaartweg slechts 1500 meter lang zijn en maar drie bruggen tellen. In 1870 voeren per jaar 4000 schepen de Schelde af en 2 500 schepen de Schelde op. De Gemeenteraad besluit dit voorstel te steunen. Dit plan zal pas een goede tien jaar later worden uitgevoerd.

11 augustus : Het Bestuur van de Burgerlijke Godshuizen zal in de Bijloke vanaf maandag 14 augustus baden ter beschikking stellen van het publiek. Prijs veertig centimes. Voor de werkende klas en de kleine bedienden : twintig centimes.

Op 4 augustus overleed te Gent jonkheer Philip Blommaert. Hij was te Gent geboren op 27 augustus 1809. Hij studeerde aan de Gentse universiteit, liep college bij prof. J. M. Schrant en promoveerde in de rechten in 1829. In 1832 publiceerde Blommaert een manifest “Aenmerkingen over de verwaerloozing der Nederduytsche tael” onder zijn initialen P. B. “Het is het eerste pleidooi voor het herstel van de Nederlandse taal”, “de eerste publicatie na 1830, “waarin de argumenten en de eisen van de Vlaamse beweging worden geformuleerd” (Elias, deel 2 blz. 9 en 28). Samen met Serrure richt Blommaert in 1834 het tijdschrift “Nederduitsche Letteroefeningen” op. In 1840 stelt Blommaert de tekst op van het petitionnement. In 1838 had hij samen met C. P. Serrure de maatschappij der Vlaamsche Bibliophielen opgericht en in 1846 behoort hij samen met Rens, Snellaert en Heremans tot de stichters van het Vlaamsch Gezelschap. Blommaert maakte zich voornamelijk verdienstelijk op literair gebied door zijn uitgaven “Oudvlaemsche Gedichten”, de gedichten van Jacob van Zevécote en door zijn werk “De Nederduitsche Schrijvers van Gent”. Er is een Philip Blommaertstraat te Sint-Amandsberg.

25 augustus : In het Leesgezelschap des Wevers werd een zangafdeling opgericht, die de eerste maal zal optreden op een festival te Ledeberg.

Begin juli was de zetel van het Leesgezelschap overgebracht van de Diligence d'Anvers naar La Louve in de Spiegelstraat.

Uit een brief van 8 juli in De Stad Gent vernemen we, dat een zeventig leden van het Leesgezelschap werkzaam zijn bij Jozef de Hemptinne. Volgens een brief van een lezer (De Stad Gent 25.8.) werden twee wevers van de Hemptinne verboden nog langer lid te zijn van het Leesgezelschap.

4 september : Te Brussel werd Gustave Tridon, Frans vluchteling, lid van de Internationale en lid van de Commune begraven. Op de begrafenis was een lid van de Gentse afdeling van de Internationale aanwezig. "Le délégué gantois a particulièrement flétri (en langue flamande) ce tigre altéré de sang que l'on appelle Thiers". (Bien Public naar de Brusselse krant Indépendance).

10 september : De koning heeft een bezoek gebracht aan de driejaarlijkse tentoonstelling van Schone Kunsten in het Casino. "De Vlaamsche Leeuw" sprekend van enkele Gentse kranten schrijft: "Baes Kimpe, De Stad Gent of Cies van Gent, de Journal de Gand en Vader Cats al koeken van eenen deeg". Op 30 juli en 6 augustus schreef De Vlaamsche Leeuw reeds een "vriendelijk" woordje over Baard Vermeulen en op 12 februari had hetzelfde weekblad de Gazette van Gent "een loensch pikketersch blad" genoemd.

26 september : Gisteren is in onze haven het schip Astra 700 ton metend uit Riga aangekomen met een lading hout. Het is het grootste schip, dat tot heden onze haven is binnengevaren.

29 september : De Godsdienstige Week van Vlaanderen publiceert een mandement van bisschop Bracq van 16 september. "Die schrikwekkende naam, die voor weinige jaren verscheen, is u reeds bekend. Het is de Internationale. Wat wil de Internationale ? Dit programma kan men met vier woorden samenvatten : geen godsdienst, geen erfenis noch eigendom, geen huisgezin, geen natie".

Aan het Herderlijk Schrijven ontleen we nog : "Ils ont arboré le drapeau du libéralisme, qui n'est en réalité que la révolte contre Dieu." "La transition du libéralisme au socialisme est naturelle" "Les ouvriers donc qui se procurent le nécessaire par leur travail doivent d'après le précept de Saint-Paul obéir à leur maître, le respecter, lui être soumis". "Soyez donc, ô patrons, qui avez des ouvriers et maîtres qui avez des domestiques, soyez bons, miséricordieux et toujours justes, donnant à vos inférieurs ce qui leur est dû." (volledige tekst : Le Bien Public 24.9.1871)

Met zijn kritiek op de Internationale stond bisschop Bracq niet alleen.

Tegen de Internationale werd ook gewaarschuwd door Le Journal de Gand, door de Stad Gent en door het weekblad Vader Cats. De Internationale werd ook bestreden door de Société Callier te Gent opgericht in 1868 op initiatief van Fr. Laurent met als doel "travailler à l'amélioration de la condition matérielle, intellectuelle et morale des classes ouvrières". In 1870 was het "Rapport sur la société Callier. Appel aux libéraux pour la formation des sociétés ouvrières" verschenen. Het betreft hier de Laurent-kringen : ze hadden een dubbel doel : strijd tegen de bestaande katholieke kringen en strijd tegen het opkomend socialisme. In zijn werk "Les sociétés ouvrières de Gand" zal Laurent schrijven : "Instruisez et moralisez les ouvriers, il n'y aura plus ni socialisme, ni communisme; l'Internationale n'aura plus de partisans" en verder "Les ouvriers imbus des vrais principes seraient à l'abri des séductions mensongères du socialisme et du communisme. Il n'y aurait plus d'Internationale". Op blz. 27 lezen we : "La société (≡ Vrijheidsliefde) a usé de son droit d'exclusion contre des ouvriers affiliés à la fameuse Internationale".

In 1871 verscheen een antwoord op het verslag van de Société Callier: "Uitgave 2 der Internationale Werkersvereniging sectie Gent. Werkersbond. De Stem der vrije Werklieden. Inhoudende antwoord aan het Calliergenootschap en twee volksliederen. Aan de slachtoffers der Bloedwet en Het Volk. Gent. Bij den uitgever Sint-Amandstraat 88". De brochure is ondertekend door Hendrich Lieber (zeker een pseudoniem) en door De Witte. De brochure vermeldt niet het jaar van uitgave, maar ze verscheen in 1871. We weten dit door een aankondiging in De Werker van 24.6.1871. (De brochure bevindt zich in de bundel R.U/7 1871). In de brochure wordt geprotesteerd tegen het feit, dat de Société Callier de leerstellingen van de Internationale als droombeelden doet voorkomen. Verder richt de brochure zich tegen de oprichting van werkmansgenootschappen (omdat hun doel is de werkman van de Internationale af te trekken), tegen de oprichting van een kinderkribbe (enkel opgericht omdat de moeders altijd zouden kunnen tewerkgesteld worden) en tegen het schoolsparen (omdat dwang zou worden uitgeoefend).

Het is hier niet de plaats om de gebeurtenissen te Parijs (Commune : 18 maart tot 28 mei 1871) te bespreken, maar zeker is dat deze gebeurtenissen een grote vrees hadden gewekt bij de burgerij, vrees en angst die zich richtte tegen de Internationale en wel omdat het orgaan van de Internationale "De Werker" zich solidair verklaarde met de Commune. (zie De Werker van 24.6.1871 : het gedicht aan Parijs. De Commune is dood. Leve de Commune).

Te Gent werden drukwerken verspreid tegen de Internationale, o.a. een "Gentsche Samenspraak over de Internationale tusschen een spinner, een behanger en een timmerman" gedrukt bij J. H. Vander Schelden in de Onderstraat. Op 10 oktober zal De Boos zich op een vergadering in Spiegelhove ergeren over de inhoud van de weekbladen De Vlaamsche Leeuw (katholiek), Vader Cats (liberaal) en Het Volksblad.

1 oktober : De duurte van de levensmiddelen dreigt de komende winter een onrustbarende verhouding aan te nemen. Ondanks een voldoende oogst blijft het brood tamelijk duur. De winteraardappelen neigen naar buitensporige prijzen en dat zij dan nog goed waren, maar het is ver van daar. Van de boter kan men hetzelfde zeggen, die in de winkels bij de vier frank wordt verkocht. Ook het vlees en de groenten zijn erg duur. (De Stad Gent).

3 oktober : In La Liberté, een Brusselse krant, verschijnt een artikel van de Gentenaar E. Van Beveren. Van Beveren stelt vast, dat te Gent de Internationale weinig succes kent en dat de meeste stakingen zijn mislukt. Volgens Van Beveren is dit toe te schrijven aan de invloed van de Kerk op de bevolking. Hij besluit "Voilà ce qui montre bien, que la révolte sociale doit s'attaquer à la religion en même temps qu'à l'oppression purement économique".

Le Bien Public maakt hierbij de volgende bemerking : "C'est que la propagande irreligieuse dirigée par le libéralisme contre l'Eglise et contre le clergé se fait directement au profit de la révolution sociale. Ainsi à Gand M. le bourgmestre de Kerchove qui se fait le patron d'une presse crapuleusement impie, devient tout millionnaire qu'il est, l'auxiliaire le plus actif et le plus précieux du socialisme".

5 oktober : We moeten even terugkeren in de tijd. Op 23 augustus verscheen een zekere Cohn te Gent. Hij was lid van de Algemene Raad van de Internationale te Londen en kwam naar Gent om eventuele pogingen om metaalbewerkeren aan te werven ter vervanging van stakende arbeiders te Newcastle te verhinderen. Op 25 augustus zal Cohn ons land moeten verlaten op verzoek van de administrateur van de Openbare Veiligheid. De Boos richt nu enkele vergaderingen in voor metaalarbeiders met als voornaamste onderwerp de tienurige werkdag. Al vlug komt het tot een accoord tussen werkgevers en werknemers in de bedrijven Phoenix en La Flandre, waar de tienurige werkdag wordt ingevoerd zonder vermindering van loon. Op 3 oktober vragen ook de werklieden van het bedrijf Van den Kerckhoven op de Coupure een vermindering van de arbeidsduur. Dit wordt echter geweigerd en op 5 oktober gaan de werknemers in staking. Nu komen een reeks verga-

deringen. Op 10 oktober is er een vergadering in Spiegelhove. Het politieverslag vermeldt 1800 aanwezigen. "Une trentaine de membres de la section de l'Internationale sont entrés en cortège; ils portaient une cravate rouge". Na de meeting trekt een optocht naar het lokaal De Prins in de Ramen, zingend de Marseillaise en De Vlaamse Leeuw. Op 16 oktober meldt een politieverslag, dat de stakers kalm zijn en 7,50 fr. als steun hebben ontvangen. Het gemiddeld loon van de metaalbewerkers, met uitzondering van de arbeiders, bedraagt 25 fr. per week. Om te verhinderen, dat de werklieden in andere metaalbedrijven, die aan het werk zijn gebleven, de stakers van Van den Kerckhoven gelde-lijk zouden steunen, besluiten de patroons van de Gentse metaalbedrijven hun fabrieken slechts drie uur per dag te laten werken. Hierop gaan de werknemers van de andere werkplaatsen ook in staking. Op 28 oktober meldt de politie een negenhonderd stakers . Phoenix (216 stakers), Van Gelder, Sleepstraat (14 st.), Carels (100 st.), Maatschap-pij La Flandre, Fiévéstraat (195 st.), Van den Kerkhoven (212 st.), Nolet, Schouwvagersstraat (96 st.), Gyselinck, Maagdestraat (34 st.), Van Acker, Huidevetterken (17 st.), Marqueni, Kortrijkse poort (17 st.). Op 28 oktober schreven stakers een brief aan de burgemeester en vroegen hem te bemiddelen. Dit werd natuurlijk niet gunstig onthaald door De Boos, die zijn macht zag tanen. Intussen steeg de nood in de gezinnen van de stakers en een aantal verlieten de stad om elders werk te zoeken. De eisen van de werknemers waren : tien uur werk per dag in plaats van elf en uurloon verhoogd met 10 %, overuren en zondag-werk : drie uur loon voor twee uur werk. De patroons wensten enkel als overuur te betalen werk na tien uur 's avonds. Op 2 november deed de burgemeester opnieuw een bemiddelingspoging. Intussen hadden een zestien metaalarbeiders het werk bij Van den Kerkhoven hernomen : de staking brokkelde af. Thans werd het voorstel van de patroons aanvaard. Er was geen volledige overwinning van de stakers, maar toch was het een flinke verbetering van de arbeidsvoorwaarden. De stakers vierden de overwinning op 6 november en op 7 november werd het werk overal hernomen. Op 7 november lezen we in een politiever-slag : "Déjà depuis plusieurs jours De Boos ni aucun des 15 acolytes de l'Internationale n'a plus paru aux réunions". Op 10 november was er nog een vergadering van de metaalarbeiders in De Prins : er was nog 1200 fr. in kas, hiermede werd een steunfonds opgericht. De negen stakingleiders, die niet meer op hun werk aanvaard werden, zullen wekelijks 18 fr. uit het steunfonds ontvangen; de leden betalen een bijdrage van 15 centimes per week.

De staking had meer dan één maand geduurd. Volgens de Journal de

Gand was er een loonverlies van 72 000 fr. De Stad Gent schreef in navolging van de Journal de Gand". Zie daar wat onze werklieden bekomen hebben met een oogenblik naar de Internationale te luisteren, een verlies van 72 000 fr."

De staking had nog een nasleep. Van begin november waren er moeilijkheden in de Gentse afdeling van de Internationale. Op 29 november nam De Boos ontslag als voorzitter. Op 4 juni 1872 lezen we in een politieverlag : "Karel De Boos, gewezen voorzitter van de Internationale, thans herbergier en agent voor remplaçanten voor het leger, werd uitgesloten uit de Internationale omdat hij een beroep uitoefent strijdig met de principes van de Internationale". Zo verdween De Boos van het toneel. Toch ontmoeten we hem in 1873 even terug, maar in een andere rol. De politie had van Brussel de opdracht ontvangen een zekere Dave verdacht van politieke activiteiten op te sporen. De commissaris deelt mede, dat Dave niet te Gent verblijft en schrijft : "Cette dernière affirmation est puisée dans les renseignements reçus de De Boos, ancien meneur des ouvriers et ancien président des tisserands". De Boos is dus informateur van de politie geworden. Wat later moet hij Gent verlaten hebben.

Oktober : Naast de staking van de metaalarbeiders waren er nog een vijfentwintigtal stakingen in andere bedrijven.

29 september : staking bij Parmentier voor hoger loon

29 september : staking bij Rosseel voor hoger loon

30 september : staking bij Voortman voor loonsverhoging

2 oktober : staking bij Smets

4 oktober : de staking bij Scribe voor loonsverhoging duurde acht dagen en kende geen succes.

9 oktober : staking bij Pierson en Vincent Van Acker

9 oktober : bij van Alsberghe staakten veertig blekers drie dagen, omdat een arbeider, die als afgevaardigde een loonsverhoging had gevraagd, werd ontslagen.

11 oktober : staking bij De Leener om betere grondstoffen

13 oktober : staking bij L'Escaut door de spoelsters voor loonsverhoging. Na vier dagen staking kregen ze één frank per week opslag.

15 oktober : staking van de spinners bij De Smet

16 oktober : staking van de houtdraaiers bij Roels

16 oktober : staking van de drukkers bij Van Doorselaere. Ze kregen 25 tot 30 centimes opslag per dag

STAD GENT.

KORPS

DER

SAPEURS-POMPIERS.

De bevelhebber van het bovengemeld korps brengt ter kennis van het publiek dat er tegenwoordig veel bedieningen van pompier open zijn.

De manschappen genieten de volgende voordeelen :

- 1° De huisvesting ;
- 2° vuur en licht ;
- 3° eene dagelijksche soldij als volgt :

Sergeant. — Twee franken tien centimen.

Korporaal. — Een frank vijf-en-zestig centimen.

Hoorenblazer. — Een frank vier-en-vijftig centimen.

Sapeur. — Een frank vier-en-vijftig centimen.

Pompier. — Een frank zeven-en-veertig centimen.

Een jaarlijksch en levensdurend pensioen van de helft der soldij is toegestaan aan degenen welke in de uitoefening van hunnen dienst lijfsgebreken zouden bekomen.

De lieden welke geleerdheid bezitten kunnen spoedig bevorderen.

De personen moeten zich aan den bevelhebber van het korps aanbieden, Nedscheldestraat 5, en drager zijn der volgende stukken :

- 1° Een uittreksel der geboorteakte ;
- 2° een bewijsschrift van goed gedrag ;
- 3° een id. van de verblijfplaats ;
- 4° eene vrijstelling van militie, litt. II ;
- 5° een volle dienstontslag of een onbepaald verlofpas voor degenen welke zouden deel gemaakt hebben of nog deel maken van het leger.

De manschappen welke zich aanbieden mogen geene lichaamsgebreken hebben ; zij moeten minder dan vijf-en-dertig jaren oud zijn en eene gestalte hebben van omtrent 1 meter 62 centimeters.

De Bevelhebber, CLAEYS.

Goedgekeurd in zitting van 6 November 1871.

Het College van Burgemeester en Schepenen. Graaf DE KERCHOVE
De gedelegeerde Secretaris, A.-J. DE VYLDER.

- 25 oktober : staking bij L'Escaut voor betere vezels
- 31 oktober : opnieuw staking bij L'Escaut om dezelfde reden.
- 2 november : staking van de brouwers bij Delmotte
- 3 november : staking bij Vandenhove door de spoelsters
- 6 november : staking bij Hooreman-Cambier
- 17 november : staking bij De Leener
- 23 november : staking bij Staelens
- 26 december : staking door grondarbeiders bij Maertens om loonsverhoging. Na een maand staken werd het werk hernomen aan de oude voorwaarden.
- 13 oktober : Vorige zondag ging er een processie uit ter nagedachtenis van de zegepraal van de Kristenen op de Turken in 1571 (slag van Lepanto).
- 15 oktober : Te Gent overleed Jan Van Geert, hofbouwkundige. Hij was een van de stichters van de Kon. Maatschappij van Landbouwkunde en Kruidkunde te Gent.
- 25 oktober : Een man uit de Kazernestraat is klokkenluider, waterdrager en trommelaar bij de burgerwacht. Hoe sommigen in die tijd hun brood verdienden.
- 1 november : Uit een brief verschenen in De Stad Gent blijkt, dat in sommige werkplaatsen van timmerlieden de verlichting bij het werk (gas, kaarsen of petroleum) ten laste is van de timmerlieden. Dit is niet het geval bij de andere beroepen.
- 6 november : Als uitgave van het Willemsfonds n. 69 verschijnt een werk van J. O. De Vigne "Kiezers Handboek". Tot heden was er geen Nederlandse uitgave van de kieswetten.
- 20 november : In de fabriek Lousbergs in de Keizer Karelstraat wordt een artesische put gegraven. Deze put werd omstreeks 1940 gebruikt door het bedrijf Gent-Thermal.
- 2 december : De Volkskeuken is geopend. De prijzen waren :
- liter soep : 10 centimes
- vlees, aardappelen, groenten : 30 centimes
- 1/2 liter bier : 10 centimes
- stuk brood : 5 centimes
- volledig maal (soep, vlees, aardappelen, groenten, brood, bier) : 50 c.
- 4 december : De gemeenteraad benoemd Samuel tot directeur van het conservatorium.

14 december : Te Gent overleed Jordaan Vuylsteke, 66 jaar oud. Hij was raadsheer bij het beroepshof te Gent en gewezen gemeenteraadslid.

In 1871 werden te Gent 4 251 kinderen geboren en stierven 4 621 inwoners, wat dus een negatief verschil geeft van 390. Het Jaarverslag voor 1872 geeft ons de verklaring : "rond het midden van 1872 is een merkelijke en voortdurende vermindering vastgesteld van de gevallen van kinderpokken en typhuskoorts, die sedert twee jaar zich afwisselend in verschillende wijken van de stad heeft geopenbaard". 1871 was het laatste jaar van de 19° eeuw, waarin het aantal sterfgevallen het aantal geboorten overtrof.

Na de vrede van Frankfort (mei 1871) tussen Duitsland en Frankrijk wordt Elzas-Lotharingen afgestaan aan Duitsland. 1871 is ook het jaar van de Commune te Parijs. Willem I wordt keizer van Duitsland. In 1871 werden Paul Valéry (overleden in 1945) en de beruchte Grigori Raspoutin geboren. Stanley vindt Livingstone in Oost-Afrika en de Mont-Cenistunnel (lengte 12 km.) is voltooid.

M. STEELS

NOOT

Voor de stakingen te Gent kan men raadplegen :

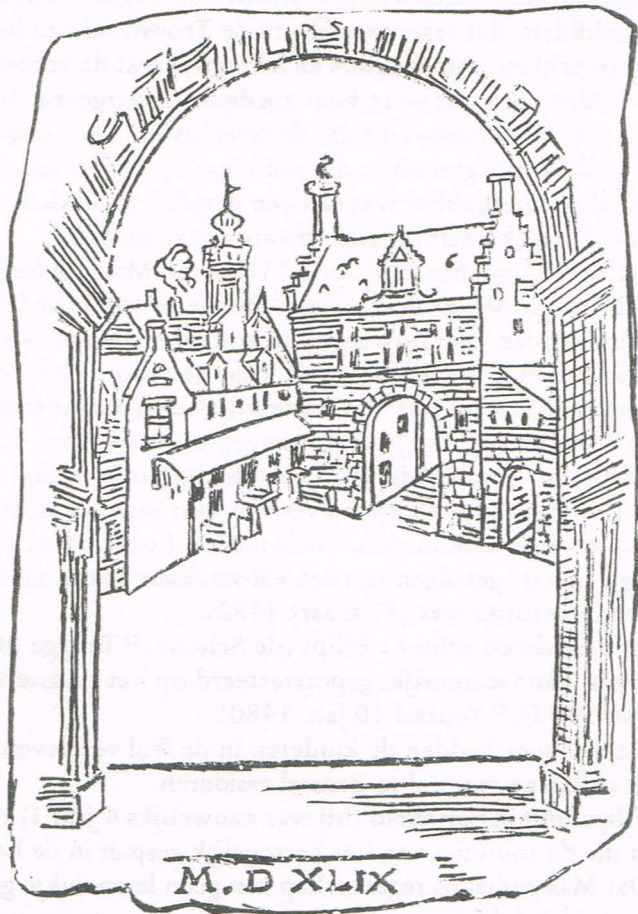
Jan Dhondt : "Un militant de la première internationale in "Hommes et Pouvoirs". (het leven van Karel De Boos)

S. H. Scholl : Bijdragen tot de geschiedenis der Gentse arbeidersbeweging. Stadsarchief Gent : Reeks R 7 Y/1871.

**'T GEWEZEN PRINSENHOF VAN GENT,
ZIJN TIJD, ZIJN GROEI, ZIJN STREVEN,
ZIJN TIJDGENOTEN WEL BEKEND.
IN WOORD EN BEELD BESCHREVEN (Deel 2)**

Ik liet reeds verstaan dat het Hof ten Walle als het ware getekend was om ernstige zaken tot een goed einde te brengen. Helaas ! meer dan haar lief was werd de jeugdige hertogin Maria van Bourgondië maar al te rap met zo'n serieus probleem geconfronteerd. Luister wat er eigenlijk aan de hand was : Twee van haar raadsleden, de kanselier Hugonet en de heer van Humbercourt hadden de Gentenaars gevangen gezet en terdood veroordeeld. Als een gebroken vrouw en hete tranen stortend smeekte zij de schepenen om gratie voor de zo getrouwe raadsheren

Op 18 juli 1549 deed de nieuwbakken Vlaamse graaf Filips (de koning in spe Filips II, Keizer Karels opvolger), zijn blijde intrede te Gent. Een schitterende ontvangst gepaard gaande met royale feestelijkheden. Om uit de gewoonte niet te gaan had men op verschillende punten van de stad erebogen opgericht. Een van die poorten was opgetrokken aan de buitenkant van de zg. Donkere Poort. Op de eigentijdse tekening, een houtgravure berustend in de G.U.B., is dat gebouw in detail weergegeven. Let op de geluk aanbrengende ooievaar die op zijn nest staat te pronken.

(31 maart). Edoch ! genade stond niet in der heren oproermakers woordenboek : op 3 april werden ze aan de beul overgeleverd, en dat onder een ontelbare volkstoeloop (1).

De Mechelse schilder Karel Wauters bracht het tragisch schouwspel op doek, een schilderij dat tegenwoordig in de Trouwzaal van het Stadhuis hangt te prijken. Dat Wauters zich vergiste wat de achtergrond van zijn schilderij betreft, weze hem goedgunstig vergeven. Inderdaad, het was niet op de Koornmarkt dat de terechtstellingen geschieden, maar wel op de Vrijdagsmarkt : dit plein was op zijn minst uitgestrekt genoeg om al wie liefhebber was van een degelijk spektakel, een (betaalde) zit- of een (kosteloze) staanplaats aan te bieden.

Op 19 aug., steeds van hetzelfde jaar 1477, trad Maria in het huwelijk met de Habsburger Maximiliaan. Dezelfde die in 1493 tot Duits Keizer zal verkozen worden. Het huwelijk had zonder enige omhaal plaats in de kapel van het Hof ten Walle; op de koop; toe mocht het paar het stellen zonder de viering van hun wittebroodsdagen, laat staan -weken. Want de nieuwe hertog had jammer genoeg andere katten te geselen; op zijn eentje en ver van huis. Het was dus zijn jonge vrouw die gedoemd was, ook op haar eentje en ver van haar man, de opstandige Gentenaars het hoofd te bieden. Zoals ieder schoolkind weet overleed ze te Brugge aan de gevolgen van een val van haar paard, zij die nochtans een knappe ruiter was (27 maart 1482).

Zij liet twee kinderen achter : Filips (de Schone; ° Brugge 20 juli 1478) en Margareta (van Oostenrijk; geportretteerd op het oudste van onze bankjes van 500 F; ° Brussel 10 jan. 1480).

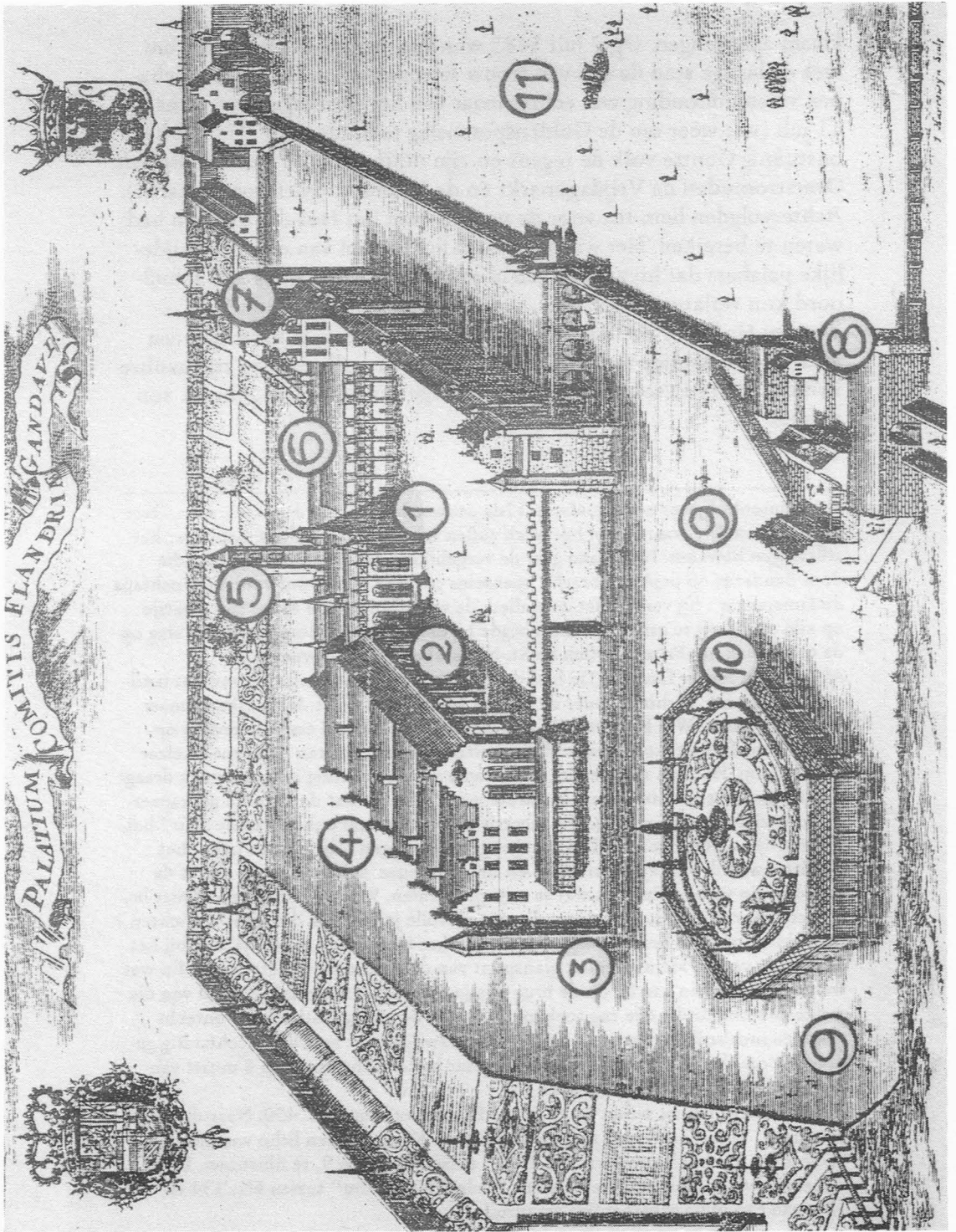
Tot op dat moment hadden de kinderen in de Wal verbleven. Na moeders dood zullen ze meestal te Brussel resideren.

Wegens Filips' minderjarigheid (hij was nauwelijks 4 jaar !) zal het zijn vader zijn die de touwtjes van het hertogelijk gespan in de handen zal nemen. Dat Maximiliaans regentschap van geen leien dakje ging wordt maar al te duidelijk bēwezen door het feit dat de eeuwige tweespalt tussen hem en de goede stede voor de zoveelste keer onheil en ellende

---

Afbeelding van het "Gents Paleis van de Graaf van Vlaanderen" uit Verheerlykt Vlaandre van Anthoni Sanderus, 1735 (20 cm x 15,5 cm) eerste deel tussen blz. 134 en 135. Slechts van onbelangrijke details verschilt ze van die opgenomen in Flandria Illustrata van Antonio Sandero, 1641 (23 cm x 21 cm) eerste deel blz. 147. *Legende* : 1. Kapel; 2. Hal; 3. Torentje zg. de geboorteplaats van Keizer Karel; 4. de zes gebouwen van het Paleis; 5. de zg. glazen Toren; 6. de Belvédère; 7. het zg. Vrouwenkwartier; 8. het Leeuwenhof; 9. de wallen; 10. de zg. Quinconce (= vijfdelige Tuin); 11. Plein van 't Hof.

Een roodkoperen herdenkingsplaat, voorzien van een Nederlandse en een Spaanse tekst, aan de binnenkant van de Donkere Poort aangebracht, vertoont het Prinsenhof zoals Sanderus' gravure dit afbeeldt. Ter verduidelijking van de ligging van het gebouwecomplex omlijstte men dit complex met het tracé van de 4 huidige straten : Rabotstr., Sanderswal, Prinsenhof, de Mirabellostraat.

kwam aanbrengen. Op 7 juli 1485 was Max naar Gent gekomen om met de lastige stad de eed van trouw te verwisselen. De aldus geschapen verstandhouding was echter maar van kortstondige duur want op 11 juli (wie weet om de Guldensporenslag te herdenken !?) viel het onstuimig Gentse volk de regent en zijn militaire suite hardhandig aan. Overstroomden de Vrijdagmarkt en de Vismarkt (nu Groentemarkt). Achtervolgden hem tot voor de poorten van het Hof dat hij toch had weten te bereiken. Het was slechts na het voeren van de onvermijdelijke palabers dat hij zonder een al te groot gezichtverlies zijn schuiloord kon verlaten.

Was het Hof voor de toekomstige Duitse Keizer niets meer dan een veeleer onschuldige muizeval geweest, er zou welhaast een tijd aanbrenken dat men het voor een minder prettige gevangenis in gebruik zou nemen.

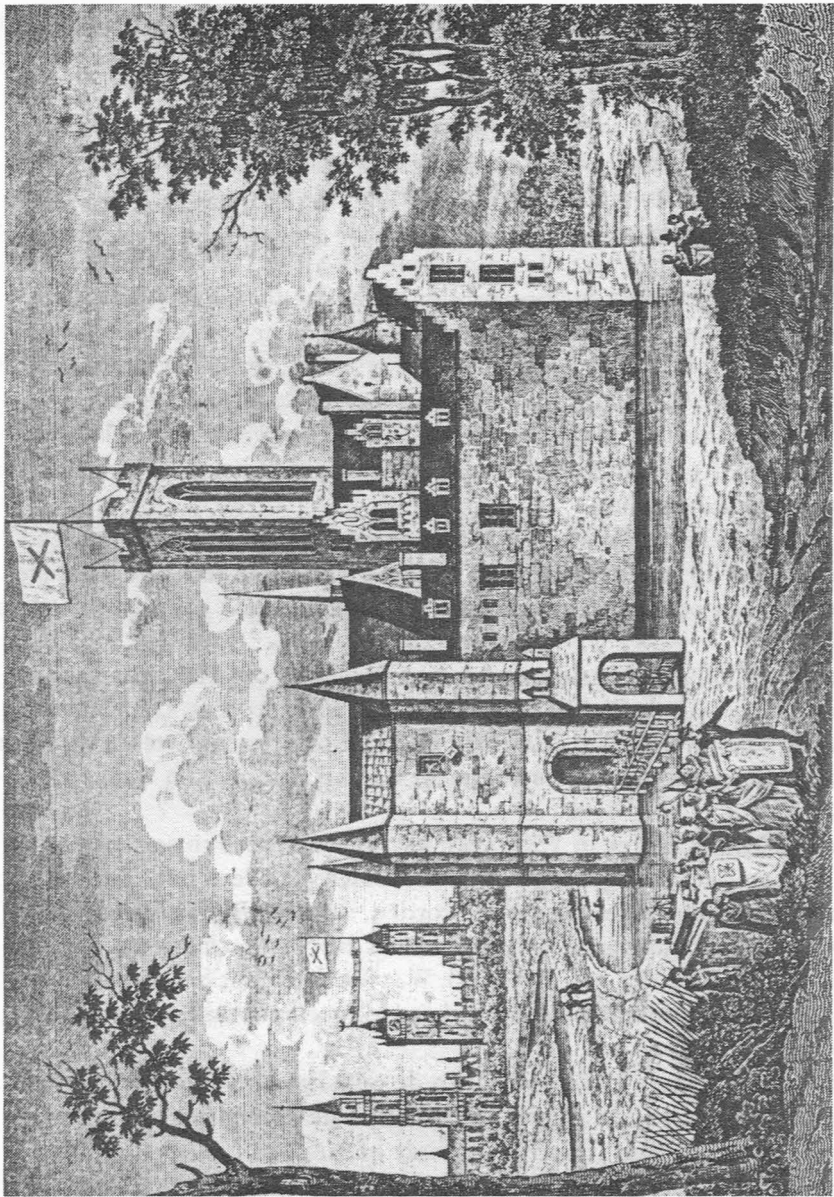

Het Prinsenhof door een anonieme 17de-eeuwse schilder op doek gebracht. Over de documentaire waarde van het werk zullen we veiligheidshalve maar liever het stilzwijgen bewaren. Inderdaad gaat de vergelijking van de afbeelding met die door Sanderus op papier gebracht, geenszins op. Een goed punt verdient nochtans de kunstenaar : hij vergat niet de wallen, de vaste brug en de toren een plaatsje op zijn schilderij te geven. Tevens zorgde hij ervoor dat de Bourgondische vlag op de torens van het Prinsenhof en de St.-Niklaaskerk gepland werden.

Al de rest is louter fantasie. De luchtbrug die we op de achtergrond van het landschap ontwaren, verbindt *niet* de spitsen van Belfort en St.-Niklaaskerk, maar *wel* hun transen. Wat het armzalig stoetje (in werkelijkheid een luisterrijke optocht) betreft, spreekt het vanzelf dat hetzelfde iets te maken heeft met Keizer Karels doop. Het kan niet anders of de dame die de boorling in haar armen draagt is zijn eigen overgrootmoeder Margareta van York. En wat de rijkelijk gedrapeerde door vier mannen getorste draagberrie betreft waarop enkele van de 7 (o ! heilig getal !) kostbare geschenken tentoongespreid liggen : de gouden helm, het gouden zwaard, het zilveren schip en het precieuz e evangelieboek, heeft de schilder zijn verbeelding een wat te vrij spel gelaten. Wat we in het geheel niet begrijpen : wat komen in godsnaam die waardevolle juwelen in die stoet verrichten ? Niet aldaar maar in het Prinsenhof werd aan het kind hulde gebracht waarbij het aanbieden van de kleinoden het glanspunt van de plechtigheid betekende. En wat we moeten denken van de op de brug postgevatte schietklare soldaten en van die welke de stoet kordaat de rug toekeren ? Ik zou de goedgunstige lezer onrecht aandoen mocht ik hem wetens en willens verzwijgen dat heel dat plechtstatingedoe niet op klaarlichte dag plaats greep maar in de nacht van 7 op 8 maart van het beroemd geworden jaar 1500.

(Het schilderij berust sedert 1931 in het Bijlokemuseum, inv. 450. Naar dit doek maakte E. Verbroeckhoven er voor de uitgever Kierdorff een litho van om de "Gentsche Almanak voor den jare 1823" tussen blz. 8 en 9, te illustreren. F. en E. Gyselinck voorzagen het 2de deel van "Belgisch Museum" tussen blz. 134 en 135, van een bijna gelijkaardige gravure.)

“Den XXXe Julius 1553 waren te Ghent brocht (aangebracht) XII waghenen met ghevenghen heeren uut Esdin (Hesdin in het Pas-de-Calais; de plaats werd het volgende jaar door Keizer Karel tot de hoedanigheid van stad verheven) ende waren alle gheleit in 't Prinsenhof ende bewaert (gevangen gehouden) van die van Ghent die daertoe ghecommitteert (gevolmachtigd) waren. (2)

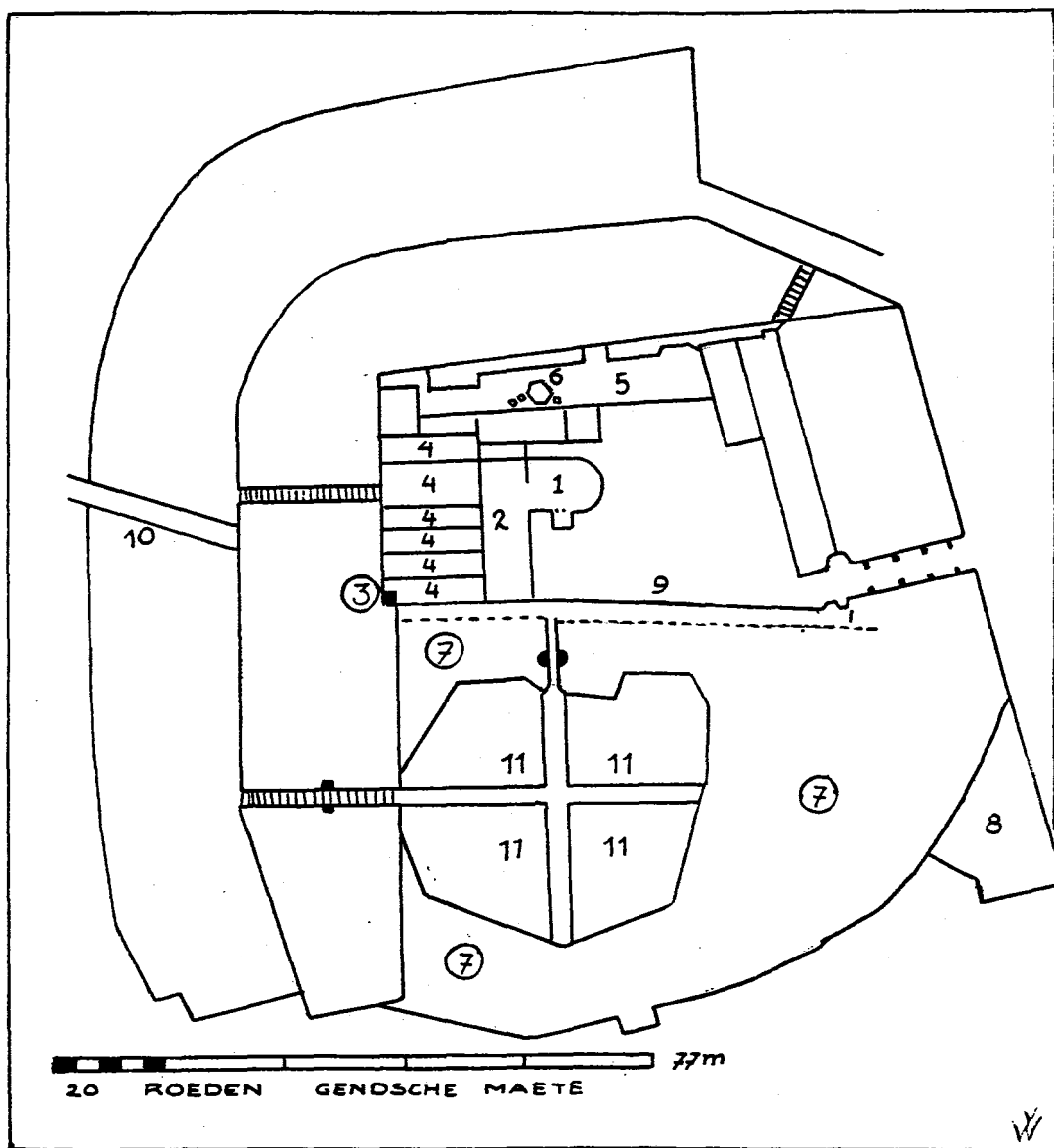
Keizer Maximiliaans regentschap nam een einde in 1494 waardoor zoon Filips de Bourgondische troon kon bestijgen. Op 12 nov. 1496 trad hij te Lier in het huwelijk met Johanna van Castilië. Deze bracht 6 kinderen ter wereld, om zo te zeggen elk jaar een. Het is de geboorte van het tweede geweest die voor immer en altijd DE GEBEURTENIS geweest en gebleven is voorgevallen in het sedert dien wereldberoemd Hof ten Walle alias Prinsenhof. Moet ik er een tekeningetje bij maken ? Ik bedoel de geboorte van de grootste, tevens beruchtste aller Gentenaren : Carolus, Charles, Karel, Keizer Karel, Keizer Karel V, Charles Quint. Dat die geboorte op 24 februari 1500 eerder toevallig in dat torentje van het Prinsenhof plaats vond is een door iedere Strop opgedane wetenschap.

Karels papa scheen met geen helm geboren te zijn want hij overleed nauwelijks 28 jaar oud (of jong ?). In Spanje, naar verklapt werd (terecht of ten onrechte), na van een vergiftigde drank gedronken te hebben.

Heeft hij de lust, de gelegenheid, de tijd, gehad om zich met de groei en de bloei van de Wal bezig te houden ? Wellicht niet. Op zijn meest weinig alhoewel de Wal naar hem Prinsenhof genoemd werd. Hoe dan ook hebben zijn opvolgers nog meer dan hij rust gelaten waar rust was.

Had boorlig Karel er in 1500 voor gezorgd dat het Prinsenhof van de uitgelaten feestvreugde op zijn grondvesten gedaverd had, dezelfde Karel, maar inmiddels Keizer geworden, zal veertig jaar daarop de zwartste bladzijde neerschrijven van des Hoven geschiedenis. En meteen van die van zijn geboortestad. Wat evenwel niet betekent dat hij minder dan zijn voorgangers van het Hof geen gebruik zou gemaakt hebben !

De zoveelste fase (1538-1539) van de onzalige Gentse Opstand tegen zijn inderdaad gevestigd gezag verplichtte de keizer met of tegen zijn zin, met de (Gentse) dood in het hart of met een onweerstaanbare geestdrift de majesteitsschennende oproermakers met hardhandigheid aan te pakken. Het resultaat van die meedogenloze manipulatie kent iedere Gentenaar die naam waardig, op zijn duimpje : de stad en zijn bewoners werd de vreselijkste straf opgelegd ooit uitgesproken : fan-

PLAN van de gebouwen en terreinen van het gewezen Prinsenhof, groot 1295 roeden, verkocht aan Adrien Cappelle, architect, voor de prijs van 17710 Ponden. Geregistreerd op 27 dec. 1777.

Legende : 1. Kapel; 2. Hal; 3. Torentje zg. geboorteplaats van Keizer Karel; 4. de 6 gebouwen van het paleis; 5. het Vrouwenkwartier; 6. Donjon; 7. wallen reeds gedeeltelijk gedempt (in 1777); 8. gedeelte van het Leeuwenhof; 9. tracé van de huidige de Mirabellostraat; 10 sloot (eindigend op een sluis) verbindt de wallen van het Prinsenhof met die van het Begijnhof; 11. overblijfsel van de zg. Quinconce.

tastische geldboeten, onthoofdingen en verbanningen bij de vleet, sloping van poorten en vesten, totale afbraak van de prachtige St.-Baafsabdij, verbeurdverklaring van der poorters vrijheidssymbool, de Klokke Roeland. Enz. Enz. De allerergste straf zou er een zijn van morele aard, ongelooflijk vernederend : blootshoofds, in hun hemd en met de strop om de hals voor Karel en zijn wraakzuchtig gevolg de onderende knieval te moeten doen ! Bij toverslag waren de "Heren" "Stropdragers" geworden ! "Op den meyavond waren scepenen van Ghent ontboden by den keysere in 't HOF TEN WALLE ende in de presentie van der Keyserlicke Majesteyt waert daer ghelesen het appoointement (regeling, overeenkomst) en de vonnisse dat ghemaect was by der Keyserlicke Majesteyt ende synen raet ten laste van die van Ghent ... De K.M. begheerde alle de prevelegien in synen handen, dewelcke binnen den selven daghe uut den SECRETE (in het Belfort waar de documenten bewaard werden) ghehaelt waren ende ghedraghen in 't HOF TEN WALLE voornoemd..." Valt het niet op dat men op 30 april 1540 nog steeds van het Hof ten Walle spreekt dan als het Prinsenhof al meer dan 40 jaar oud was ? (Memorieboek blz. 198)

Kwam Keizer Karel bij diverse gelegenheden aan het Hof een bezoek brengen, gedurende en na de godsdiensttroebelen lieten de prinselijke heren het mooi paleis kordaat links liggen om liever en plezieriger te gaan logeren in het Bisschoppelijk Paleis. Die manier van doen was wel de voornaamste oorzaak van de verwaarlozing en teleurgang van het Hof. De Aartshertogen Albert en Isabelle waren in feite de laatsten die het met een prinselijk maar kortstondig bezoek kwamen vereren. Een afbeelding van het Prinsenhof ouder dan die opgenomen in Sanderus' *Flandria Illustrata* (1641) is niet tot ons gekomen. We kunnen ons dus bezwaarlijk voorstellen hoe het gebouwencomplex er op het ogenblik van zijn voleindiging uitgezien heeft. In hoever die afbeelding een getrouwe weergave is van het Hof is iets dat we verplicht zijn buiten beschouwing te laten. Het Hof was stellig volledig ommuurd en baadde in een brede visrijke wal. Drie poorten scheidden het van de buitenwereld. Twee ervan gaven toegang tot het Plein van 't Hof (op onze illustratie door het getal 11 gemerkt) : 1/ de nog bestaande zg. Donkere Poort en 2/ een die op de gravure niet zichtbaar is. De derde poort bevond zich bezuiden het Leeuwenhof (getal 8 op de gravure). Het eigenlijk Paleis was slechts toegankelijk door middel van twee verdedigde vaste, in vroegere tijden ophaalbruggen. Het eiland met zijn vijf bloemperken schijnt men al zwemmend te moeten bereiken. De ruime binnenkoer was aan drie zijden begrensd door gebouwen van alle slag, waaronder de kapel gewijd aan de H. Wido (nr. 1 op de gra-

Jacqués Trachez maakte in 1778 een prachtig aquarel van wat er op dat ogenblik van het erg toegetakeld Prinsenhof overbleef. Let op het stuk omheiningsmuur en de nooit ontbrekende Donkere Poort.

vure) en de grafelijke woning (nr. 4 op de gravure) waarvan de hal of feestzaal (nr. 2) de imposantste zaal was. De zuidkant van de koer was van de wal gescheiden door een gekanteelde muur. Als we Sanderus en zijn tijdgenoten mogen geloven telde het Paleis maar liefst 350 grote en minder grote vertrekken. Zoals het heette voor elke dag van het jaar één.

Ook aan beplantingen had het Prinsenhof geen tekort. U hebt maar die twee brede stroken vierkante of rechthoekige tuintjes te bekijken die zich tegen twee van de wallen uitstrekken. Het zijn zg. renaissance-tuintjes gekenmerkt door hun symmetrische aanleg; in hun midden heeft men in menig geval een boompje geplant, meestal een hagedoorn. Merk hoe vaardige hoveniershanden die boompjes gefatsoeneerd hebben tot zuivere bollen, slanke piramiden en pagoden.

De teloorgang van het Prinsenhof begon reeds in 1584 toen de toenmalige landvoogd Alexander Farnese, hertog van Parma (3) een einde stelde aan het onzalig 7-jarig calvinistisch regime en zijn aanhang de ziel en leider van dat regime, Jan van Hembyze, wegens z.g. verraad op het St.-Veerleplein liet onthoofden (4 aug. 1584), nadat hij eerst in het Hof had vastgezet.

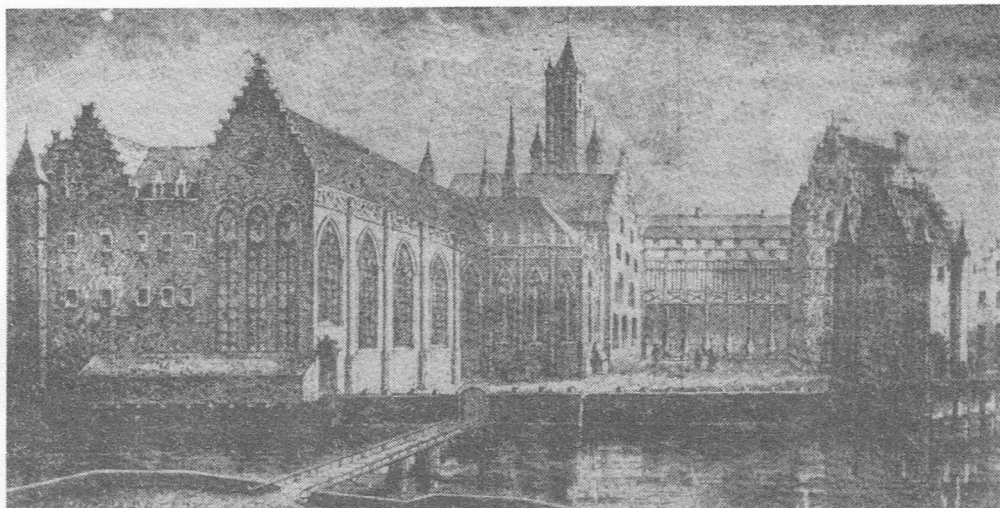
Hoe langer hoe meer liet het prinselijk stadje in de stad van zijn pluimen. Het legertje onderhoudspersoneel, met name de soldaten, meiden, stal- en andere knechten, tuiniers enz. slonk met de dag. Al wat tot dan toe het Paleis versierd en gestoffeerd had kreeg gewiekte voetjes, Keizer Karels wieg inkluis : wandtapijten, meubels, tafelgerei. Hoe langer hoe meer geraakten gebouwen verlaten. Een trieste geschiedenis. Liever zouden we dan ook doen alsof het met het Hof O.K. was en bleef; alsof het niet gedoemd was onverbiddelijk af te takelen. Van een summiere opsomming van de menigvuldige vernederingen, verminderingen en aderlatingen die een paar geslachten het deden ondergaan, moeten we o.z. wel gewag maken.

1648 : De Stad schaft zich 2 partijen hoving aan voor het optrekken van een ruiterskazerne.

1649-50 : De ongeschoolde karmelieten, ook wel discalsen genoemd, komen in het bezit van het zuidelijk gedeelte van het Hof, het reeds genoemd Leeuwenhof. Kerk en kloostergebouwen rijzen langzaam uit de grond. Bovendien worden 24 percelen bouwgrond aan particulieren verkocht. Inmiddels hadden enkele hoogwaardigheidsbekleders nog bewoonbare panden betrokken, o.a. de graaf de Patin, eerste voorzitter van de Raad van Vlaanderen.

1764 : De kazerne wordt een paardenfokkerij.

1767 : De fokkerij wordt hervormd tot een ruiterschool.

Een fleteuze, indrukwekkende, maar vooral utopische voorstelling van het Prinsenhof. (Bummel (?), Brussel, 1880). Het ligt er dik op dat de gravure van Sanderus als model gediend heeft.

1777 : De Regering verkoopt heel het eigendom aan de architect-ondernemer Adriaan Capelle, die op zijn beurt - natuurlijk - aan het verkavelen gaat. Weduwe Pierre de Looze schaft zich 2 loten aan : een “om met haere compagnie daarvan te maeken zoo men zeyd eene suykerraffinade en eene zeepziederij.” Op het tweede lot gelegen aan de straatkant (Burgstraat) zal in 1790 een hotel ofte herenhuis opgetrokken worden waarvan de gevel in Lodewijk XVI stijl gemetseld werd met afbraakmateriaal voortkomend van het Prinsenhof. Het huis, nr. 18 dragend, staat tegenwoordig bekend als Huis Louis Aelterman.

1742 : Het in garnizoen liggend Engels leger gebruikt de hal als Anglicaanse tempel.

1755 : De St.-Antoniusgilde huurt enkele gebouwen om er te vergaderen.

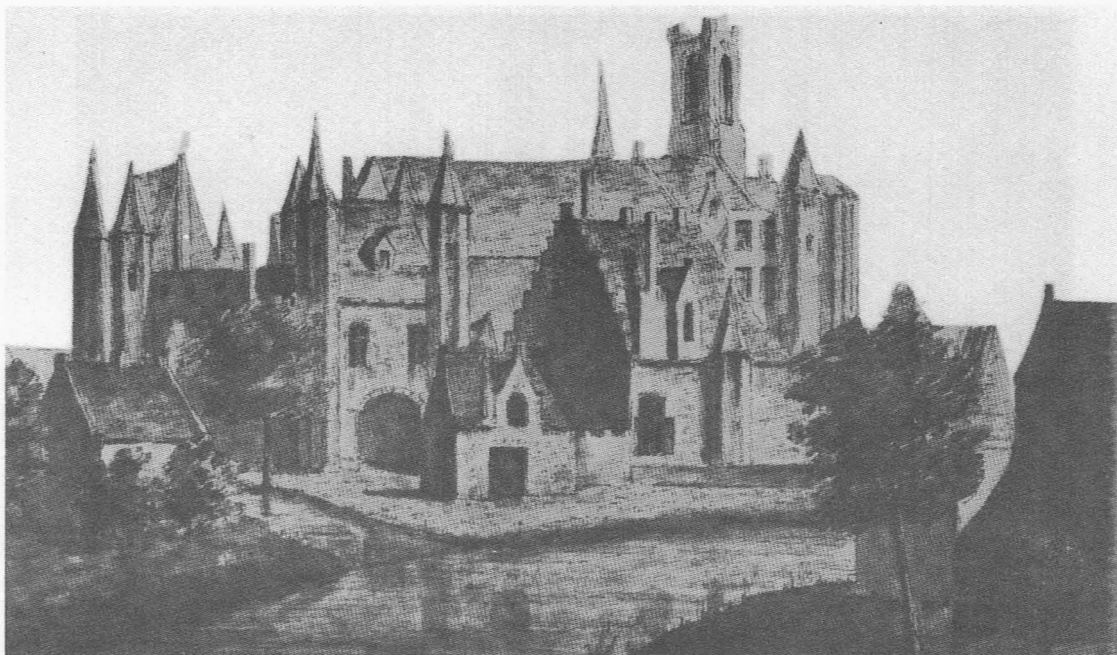
1783 : De ruiterschool wordt verkocht. In de plaats komt een herenwoning die op het einde van de 19de eeuw in neoclassicistische stijl verbouwd wordt. De wijnhandelaar Constant Van Thorenburg (4) komt het betrekken; in bijgebouwen richt hij zijn werkplaatsen en wijnkelders in.

1793 : De raffinaderij wordt voor de laatste keer vernoemd.

1835 : De kapel wordt door brand ten gronde vernield. Wat ervan overblijft wordt in 1870 opgeruimd.

1860 : In de hal wordt een katoenspinnerij ingericht.

We mogen gerust aannemen dat met dit jaartal het lot van het Prinsen-

Nog een 19de-eeuwse afbeelding van het Prinsenhof. Onnodig te onderstrepen dat men er zijn weg niet in terugvindt.

hof onherroepelijk bezegeld was. Het bleek waarachtig voorbestemd te zijn om een "Cour des Miracles" in het klein te worden met - dat was een onverwachte meevaller - een bloeiende school en als pover overschotje de eenzame Donkere Poort die men in 1899 gelukkig wist te redden... En als vage herinnering een naam die eigenaardig genoeg vele eeuwen heeft weten te trotseren : het *Leeuwenhof*.

* *

*

Inderdaad het LEEUWENHOF.

Zeer vroeg, wellicht reeds ten tijde van de Kruistochten, werden in de prinselijke hoven - niet in het minst in de Franse, Italiaanse en Duitse - dierenparken in stand gehouden waarin vooral exotische dieren bijeengebracht werden.

De Bourgondische hertogen die op geen enkel gebied voor de grootsten der aarde wilden onderdoen, zorgden er angstvallig voor dat de bezoekers van hun Hof, geestelijken inkluis, iets te zien en te genieten kregen waarover ze letterlijk en figuurlijk naar huis konden schrijven. Menagerieën en de daarbij behorende beesten "spelen" waren niet al-

leen doodgewone modeverschijnselen, ze betekenden voor de adellijke heren en dames aangename tijdverdrijven die als het ware de oorlogspleziertjes en toernooigenoegens moesten vervangen.

Dus hadden onze graven-hertogen binnen de muren van hun Gents hof een menagerie in het leven geroepen die - zoals we straks zullen zien - een wel verdiende faam genoot. Legio zijn dan ook de berichten die enthousiaste bezoekers over hun kennismaking met de pensionairs van het park geschreven hebben.

Om een vanzelfsprekende reden werd de Gentse menagerie *Leeuwenhof* genoemd. Vooreerst omdat geen dier ooit meer tot de verbeelding gesproken heeft dan Heer Nobel ? Prikte zijn portret misschien niet op de wapenschilden van de graaf (zwarte leeuw op gouden veld) en van de poorter (zilveren leeuw op zwart veld) ? Bovendien werd er steeds voor gezorgd dat een of meer leeuwen present waren. Ook beren, wolven, lynxen, luipaarden, hoefdieren, roof- en andere vogels zaten achter traliewerk ontmoedigd te treuren, wellicht met de vrees op het lijf de een of andere dag de dood ingejaagd te worden.

Waarvandaan al die wilde neefjes en kozijntjes van Nobel afkomstig waren ? Sommige aangekocht, andere tegen lotgenoten geruild, nog andere ten geschenke gekregen.

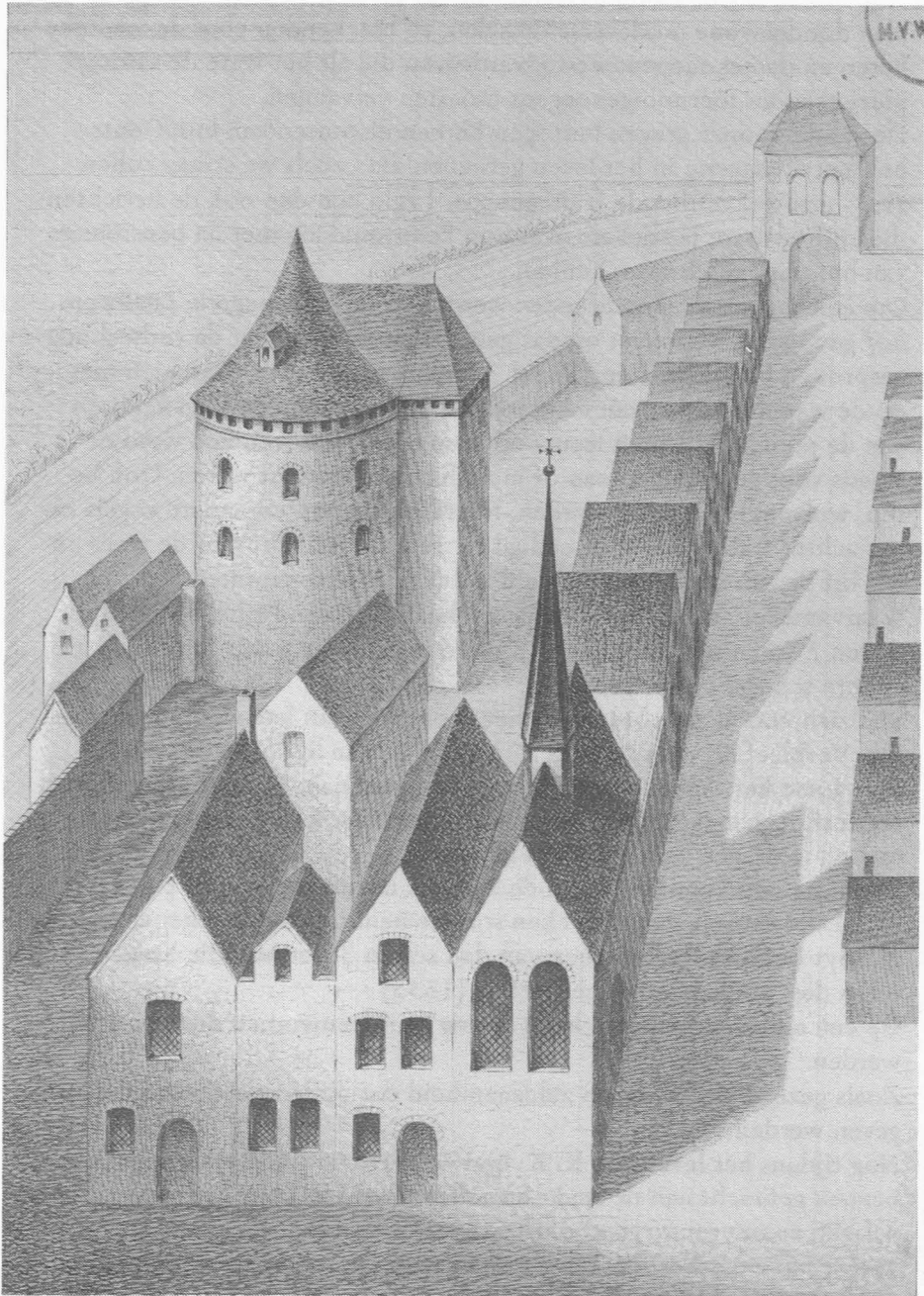
Wie zich vooral afsloofde voor het verwerven van leeuwen was de Keizer. Verbleef hij voor "zaken ?" in Afrika, dan liet hij nooit na een paar forse kerels met manen als een waterval naar Gent te sturen. Wat natuurlijk geen lacheding was. En dat de reiskosten door de bestemming te dragen waren zal wel niemand ...

"Item betaelt Dominicus van de Houcke de somme van 10 pond 8 schell. ter causen van ghelycken somme hem by (door) schepenen toegheleyt omme toverbringhen van den selven 3 leeuwen die Keizer Karel in dese stede ghesonden heeft." (1535)

Op een ander tijdstip zijn het 1 leeuw en 4 leeuwinnen die opgestuurd werden.

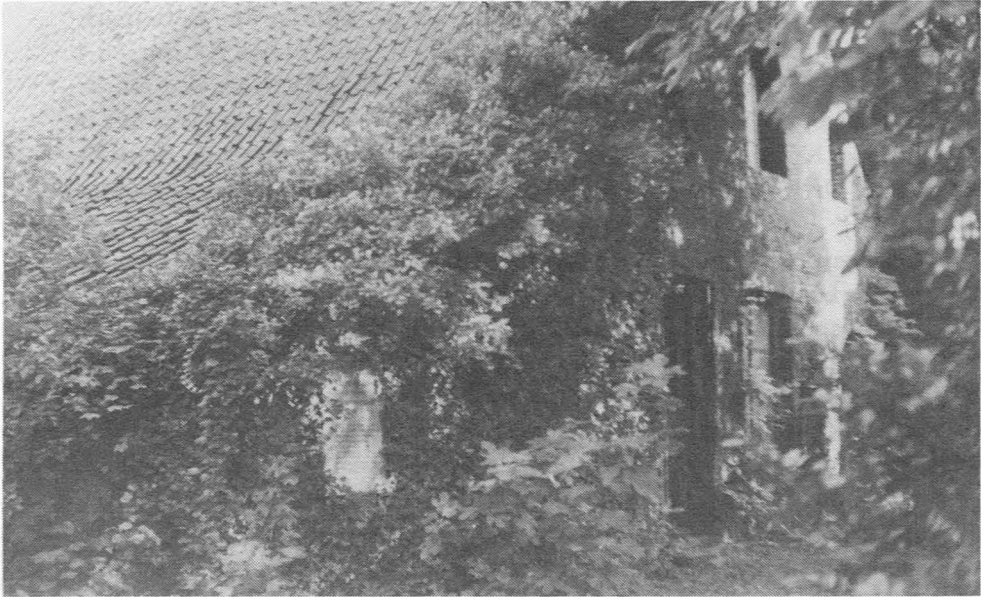
Zoals gezegd was het geen zeldzaamheid dat dieren ten geschenke gegeven werden.

Nog tijdens het leven van K. K. had de hertogin van Lotharingen een bezoek gebracht aan de stad - en zelfsprekend aan het Leeuwenhof - waarbij ze uitermate goed onthaald was geworden. Voor dat onthaal was ze het Stadsbestuur ten zeerste dankbaar : "... in ghedinckenisse vanden voorledenen tijt dat Huere Hoogheit alhier te Ghendt wesende ende sejournerende, wel ontfanghen es gheweest" had ze vanuit Lotharingen een jonge leeuw opgestuurd. Voordien had ze een luipaard en een beer doen toekomen.

Een ongedateerd curiosum dat we, al ware het slechts wegens zijn rariteit, aan onze lezers niet willen onthouden. De auteur van de uitzonderlijk fantastische maar desondanks sober uitgevoerde afbeelding is ons al evenmin bekend.

Twijfel er maar geen ogenblik aan : de gravure stelt wel degelijk het PRINSEN-HOF voor met zijn brede wal, zijn omheining, zijn talrijke gelijkvormige gebouwen, zijn toren (waar Keizer Karel geboren werd), en natuurlijk zijn Donkere Poort.

Een ruim gebouw, afgedekt met een flink begroeid zeer hellend pannendak. Volgens de overlevering een kot voor wilde dieren. Tegenwoordig een loods voor o.a. tuingereedschap. Op een paar stappen van het gebouw staat een reuzegrote boom (eik ?). Een plaatje wijst er u op dat hij een tijdgenoot is van Keizer Karel.

Het Leeuwenhof deed waarachtig eer aan zijn naam, want zonder oude of jonge koningen Nobel was het geen ogenblik : vier waren er in 1550 en 1554; vijf in 1541; zes in 1549 en 1551; zeven in 1543; acht in 1548; negen in 1544-45-46. Sommige heetten Flandria, andere Bourgoigne; nog andere Austria. Natuurlijk waren de klauwende seigneurs nooit zonder gezelschap. Meestal waren dat beren en lynxen. De bezoekers van de menagerie konden in geen geval huiswaarts keren met in hun reistas een stel foto's van het twee- of viervoetig gedierde.

Wilden ze evenwel toch kost wat kost een souveniertje van een of andere wilderik meenemen, dan stond er hun niets anders over te doen dan er een zelf te fabrikeren. Zoals de grote Duitse schilder Albrecht Dürer dat trouwens in 1521 gedaan heeft. Van de 10 dagen die hij in dat jaar te Gent doorbracht (5-14 april) maakte hij een gretig gebruik om (waarschijnlijk) de indrukwekkendste der aanwezige leeuwen op een blaadje papier in beeld te brengen. In het dagboek (5) dat hij zorgvuldig bijhield noteerde hij deze nogal zakelijke aantekening : "Daarna heb ik de leeuwen gezien en heb er een getekend met zilverstift".

Gent was evenwel niet de enige stad waar de schilder het dierenpark ging bezichtigen : het jaar voordien had hij reeds tussen 28 aug. en 1 sept. de Brusselse “dirgartn” en van het Koninklijk Paleis een merkwaardige tekening gemaakt. (Zoals iedere Gentenaar weet was het in het z.g. Kruideniershuis (Klein Turkije) dat Dürer logeerde; thans het Hotel De Rode Hoed, in welks gevel een herdenkingsplaat aangebracht werd.)

Ook kardinaal Louis van Aragon verwaardigde zich naar het Leeuwenhof te komen kijken. Luister wat die over zijn bezoek heeft laten schrijven : “Le premier août 1517 nous arrivâmes à Gand la capitale de la Flandre (...). Nous y vîmes aussi le palais du Roi Catholique qui (niet de koning wel te verstaan) est entouré d’eau et où l’on se rend par un pont; on y tient plusieurs lions, parmi lesquels il y a un très grand mâle qui de l’avis du Cardinal et de tous les autres est le plus grand que n’importe lequel de ceux qui se trouvent à Florence ...”.

(6) En dat wilde wat zeggen !!

De heren schepenen die meer dan wie ook verkikkerd waren op alle mogelijke ontspanningen en attracties als daar waren : toneelspelen, balletten, goochelarijen, exhibities van menselijke en dierlijke monsters, lieten geen gelegenheid ongebruikt voorbijgaan om “spelen” met en door dieren te laten opvoeren.

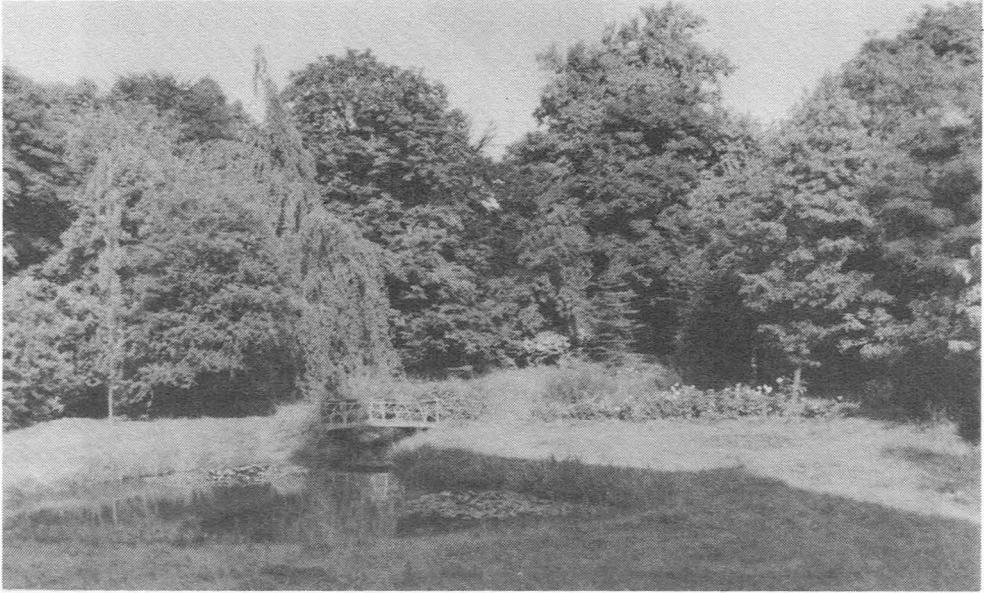
Onder deze buitenissige acteurs was de olifant ontegensprekelijk een graag geziene gast (hadden we aan de Koornmarkt alléén geen Grootte en geen Kleine Olifant ?) De Fransman Jean Senandel kwam in 1628 naar Gent om er een voor te stellen (kunsten maken). Een andere temmer, Corneille van Graenevelde, deed hetzelfde in 1642.

In juni 1607 kregen 2 Parijzenaars vijf schellingen (geen peulschil !) “pour avoir montré à Messieurs les Echevins trois animaux exotiques, savoir un loup cervier (lynx of los) et deuz pananes (??) qui dansaient et sautaient.”

Helaas ! ook minder onschuldige amusements waren voor de Magistraat en de heren en dames bezoekers van het Prinsenhof zeer gewilde en genoten genoegens. Inderdaad, als we in dit verband van “spelen” tussen aanhalingstekens spreken hebben we het natuurlijk over gevechten waarvan menig dier de triestige “speler” was.

In 1616 was het een Engelsman die 25 schell. (een klein fortuin) opstreek “que lui ont accordé Mess. les Ech. parce qu’il a fait combattre devant eux des ours et des taureaux contre de grand chiens.” Commentaar overbodig !

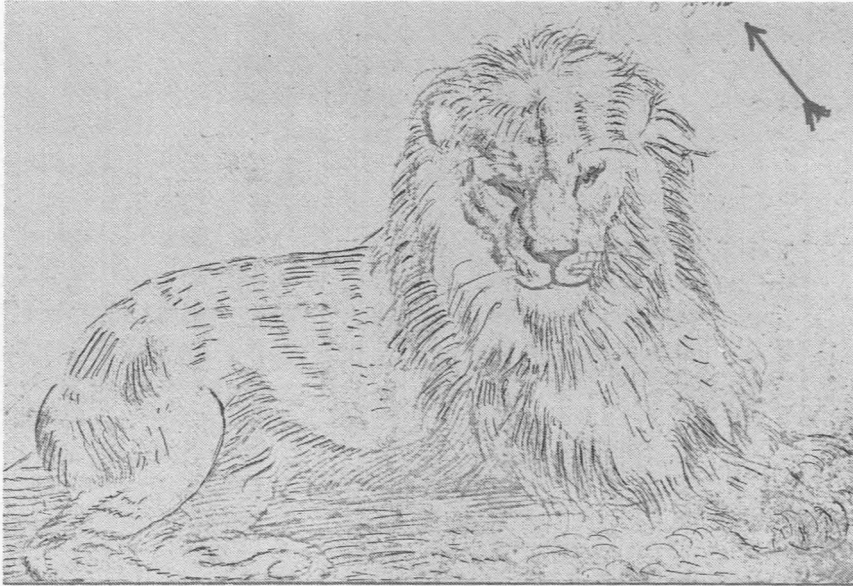
Op de keper beschouwd was dergelijk vertoon slechts klein bier, want ... François de Valois, hertog van Alençon, later van Anjou, was

Een werkelijk schilderachtig hoekje van de tuin van het Karmelietenklooster. Wie weet zijn de vijvers overspannen door een rustiek bruggetje, geen overblijfsel van de eeuwenoude wallen van de Sersanderswal ?

een broer van de regerende Franse koning. Bij de gratie Gods of liever door Willem van Oranje en diens calvinistische partijgenoten onder wie de reeds vermelde Jan van Hembyze, werd hij op 19 sept. 1580 tot landheer van de Nederlanden gebombardeerd. Zijn Blijde Intrede te Gent zou slechts op 20 aug. 1582 plaats hebben. De man moet ook een formidabele dierenvriend geweest zijn, want reeds 's anderendaags bracht hij een koninklijk bezoek aan ons keizerlijk Prinsenhof om in het niet minder keizerlijk Leeuwenhof "voir dévorer le roi des animaux un pauvre chien." Nochtans het zo door iedereen aanbeden "emblème de la fidélité" zoals terecht genoteerd werd.

In een in 1658 verschenen chronicon wordt breedvoerig uitgewijd over de feesten die in 1498-99 als het ware *de Grote Geboorte* aankondigden. Over een diereengevecht waarvan de auteur een ooggetuige was schrijft deze, geen enkel detail over het hoofd ziende : "ik vernam dat er in 't Prinsenhof 'n muilezel was, een erg woest beest, bijtend en uitslaand. 't Werd dan ook voor een leeuw geworpen ten aanzien van het volk. Want te Gent houdt men steeds leeuwen in een kuil. Toen dus leeuw en muilezel op een plaats voor het schouwspel geschikt (dus een circusarena) waren aangevoerd, werden ze door hun meesters aangehitst (zoals bij de hanengevechten). En razen dat de muilezel

Bij zijn bezoek aan het Prinsenhof tekende de grote Duitse schilder-etser Albrecht Dürer een van de aanwezige leeuwen. De tekening, (19 cm x 13 cm), wordt bewaard in het Albertina te Wenen. Let op de door de schilder aangebrachte aantekening : *zw Gent. = zuu Gent = te Gent.*

deed ! Hij begon de grond te graven en uit te slaan. Maar de leeuw geeselde den grond met z'n staart en brulde vervaarlijk. Dan schudde hij zijn manen, sprong op den ezel toe en z'n voorklauwen opslaande hiew hij vel en vleesch den muilezel af, legde diens rug bloot tot op de ribben en liet hem voor dood liggen (...). Nadat bijna alle soorten van spelen hun loop hadden gehad, trokken langzaam al die gekomen waren naar hunne woonplaats terug'', een bijzonderheid die ons toelaat te veronderstellen dat men van hende en ver gekomen was om te kunnen genieten (?) van al wat opbeurend, veredelend en vorstelijk was.

Dat zoals we gezien hebben het wel eens nodig was het vechtende gedier te "aan te hitsen" blijkt o.a. uit een veeleer komisch voorvalletje dat op 17 juli 1549 plaats greep. Ziehier in welke omstandigheid : Ter ere van K. K.'s zoon Filips had de magistraat de dag voordien een diner aangeboden de toekomstige koning waardig. De hoge gast en zijn talrijk gevolg diende natuurlijk ook een fijn nagerecht voorgeschoteld te worden. In de vorm van een toernooi uit te vechten door een leeuw en een paard : het vreselijkste dat men ooit te zien zou krijgen ! Helaas ! met wat voor een sisser liep het tweegevecht af ! De wilderik toonde zich zo zacht als een lam en zo vredelievend als een duif. Hij

dacht er gewoon niet aan het paard een haar in zijn weg te leggen. Wat een catastrofe ! Wat stond er de gulle gastheren anders te doen dan paard en leeuw naar hun stal of munit te doen stappen ?

Enkele weken voordien, namelijk op 14 juni, was een stalknecht minder heus behandeld geweest door een van zijn pensionairs. Op die onzalige dag "was te Ghendt doot gebeten den bewaerder van de leeuwen, van (door) eenen beer, ende was ghenamt Cornelis. Hij waenden (hoopte) teten te gheven eenen hert cant (harde brok) broots die hy duer de tralie niet ghesteken en conde, ende de duere open doende, wart (werd) van den beer in syn braey ghebeten, zoo dat hy neder viel met den aensichte nederwaerts, zoo dat den beer hem tveesch af cnaechde van de billen ende aldaert (waar) hy vleesch vant. Ende leefde wel een half huere ende en dorfste (durfde) niet roepen, hopen- de dat hem de beeste noch soude ghelaeten hebben." (7)

Laat ons terloops vermelden dat behalve in het Prinsenhof ook in 's Gravensteen beestenspelen georganiseerd werden. Zulk spektakel had o.a. in 1614 plaats ter intentie van de Schepen van der Keure. Een spel werd opgevoerd waarbij verschillende dieren optraden. De heren zagen "bevechten de beeren, leeuwen ende wolven met Ynghelsche honden."

Me dunkt dat wat voorafgaat geen besluitvorming nodig heeft om genoten te worden. We weten het wel : romantische zielen zullen hete tranen prengen wegens de algehele teloorgang van een paleis, dat met zijn doolhof van kamers en gangen, met zijn grachten, tuinen en boomgaarden, terdeeg meegeholpen heeft de faam van Gent levendig te houden. Gedane zaken nemen geen keer. Helaas zal des Prinsenhofs reeds grotendeels weggedoezelde schim straks volledig weggeveegd zijn : als men een niet onaanzienlijk stel oude, versleten, lelijke huizen zal afgebroken hebben ten gerieve van een paar spiksplinternieuwe bouwsels die wegens hun lelijkheid de kroon zullen spannen.

M. VAN WESEMAEL

NOTEN

- (1) Meer details inzake die gebeurtenis vindt U in G. T., 1977, blz. 278 e.v. onder de titel : Het gebeurde te Gent 500 jaar geleden.
- (2) Memorieboek der Stad Ghent, deel II, blz. 268; uitgegeven door de Maetschappij der Vlaemsche Bibliophilen, Gent, 1852.
- (3) Maak U geen zorgen, die meneer Farnese kwam niet uit de lucht gevallen. Verre van daar !

In 1522 werd te Oudenaarde een meisje geboren waarvan niemand minder dan Keizer Karel het vaderschap opeiste. De moeder, Janneke van der Gheenst,

was de dochter van een behanger. Haar naam kreeg ze van Karels tante, Margaretha van Oostenrijk, reeds herhaaldelijk vermeld. Margaretha. Natuurlijk werd Janneke haar kind ontnomen. Tante nam het mee naar Mechelen aangezien ze met de opvoeding van het meisje belast was. Tegen haar zin deed papa Karel haar trouwen met de 14-jarige Ottavio *Farnese* een kleinzoon van paus Paulus III : Alexander *Farnese* (1534-1549), Margaretha was toen 16 jaar. In 1545 werd hun een zoon geboren die evenals zijn peter-paus Alexander geheten werd. Twee jaar nadien verwierf de familie de titel van *van Parma*. Tot aan de dood van Keizer Karel (1559) verbleef Margaretha in Italië. Een onrechtstreeks gevolg van dat overlijden was dat haar halfbroeder, koning Filips II, haar naar de Nederlanden riep om aldaar als landvoogdes het bestuur van die gewesten in handen te nemen. In 1567 vestigde ze zich opnieuw te Parma, niet voor goed evenwel, want van 1580 tot 1583 verbleef ze voor de tweede keer in de Nederlanden. Ditmaal om zoon Alexander in het bestuur terzijde te staan. Margaretha overleed in 1586, Alexander in 1592.

- (4) Zie art. in een volgend nr. van G. T.
- (5) Van Dürers dagboek verscheen een Franse vertaling onder de titel van *Journal de Voyage dans les Pays-Bas par Albrecht Dürer, Bruxelles, 1937.*
- (6) *Description du voyage du Cardinal Louis d'Aragon en 1517-18 à travers l'Allemagne, les Pays-Bas, la France et l'Italie septentrionale, rédigé par Ant. Beatis, Paris, 1913, p. 107.*
- (7) *Chronijcke van Ghendt door Jan van den Vivere, uitg. Fr. de Potter, Gent, 1885, p. 102.*

BIBLIOGRAFIE

- Blommaert Phs.* Inhuldiging van Jan zonder Vrees als graaf van Vlaanderen te Gent in het jaar 1405, in *Belgisch Museum*, I, blz. 83-98.
- Claeys Pr.* *Les Monuments de la Ville de Gand.*
- Dierickx C.-L.* *Mémoires sur la Ville de Gand, Gand, 1814-1815.*
- Duyse (H. van -),* *Gand monumental et pittoresque, 1885.*
- Exsteyl (R. d' -),* *Waar Keizer Karel geboren werd, in Oost-Vlaanderen, 1961, blz. 38-40.*
- Fris V.* *Histoire de Gand, 1913.*
- Fris V.* *De Oude Straatnamen van Gent, 1925.*
- Herdt (R. de -),* *Wat blijft er nog over van "ons geduchts heren hof ten walle" of het Prinsenhof ? in Oost-Vlaanderen 1976, blz. 25-28.*
- Lokeren (A. van -),* *La Cour des Prinses à Gand, M.S.B. 1841.*
- Potter (Fr. de -),* *Gent.*
- Rogghé P.* *Simon de Mirabello, in Appeltjes van het Meetjesland, 1958.*
- Severen (G. van -).* *De Wieg van Keizer Karel, in Oost-Vlaanderen, 1955, 9-11.*
- Voet L.* *Geschiedkundige Kroniek : Lodewijk van Male, in Vooruit, 7/8; 14/15; 21/22; 28/29 maart 1959; 4/5; 11/12; 18/19; 25/26 april 1959; 2/3 mei 1959.*
- Vandermaesen M.; Marc Ryckaert; Maurits Coornaert* *De Witte Kaproenen, Gent, 1979.*
- Werveke (A. van -),* *Het Prinsenhof, in Vooruit, z.d.*
- Werveke (A. van -),* *Het Kasteel van Lodewijk van Male te Wondelgem, in Vooruit, 7/7/1924.*
- Werveke (A. van -),* *Posternestraat en niet Bestormstraat, in Vooruit, 25/9/1921.*

- Werveke* (A. van -), Het Hof ter Posterne, in *Vooruit*, 3/10/1921.
Kataloog Tentoonstelling Keizer Karel en zijn Tijd, Gent, 3 april tot 30 juli 1955.
Bouwen door de Eeuwen heen, deel 4nb, Stad Gent Noord-Oost, 1979.
N. N. Het Prinsenhof, in *Palmares*, jg. 9, nr. 5
N. N. Het Huwelijk van Maria van Bourgondië, in *Palmares*, jg. 9, nr. 6
N. N. De Geboorte van Keizer Karel, in *Palmares*, jg. 10, nrs. 1 tot 6
-

DE OUDE GUINGUETTES

Met de sluiting van *De Hert*, is het misschien wel het gepaste ogenblik om in enige woorden aan de Guinguettes (boerenherbergen) te herinneren, die vroeger in de omtrek van onze stad bestonden en waar alle zondagen talrijke families en gezelschappen van vrienden heen togen, om vis, rijstap, hesp, enz., te eten.

In die tijd dronken de leden der families geen "pinten" bier, maar vader of moeder bestelde een of twee liter (een stoop) bier : men bracht zo veel kleine glazekens als er nodig waren om elkeen te gerieven en dan at men of wel schol, die moeder met de nodige boterhammen had medegebracht, of wel eene "musch" hesp, die destijds maar 9 centen kostte en men was dan nog goed bediend. Een teloor hesp kostte 16 centen en menige huisvader vond dit nog veel te duur.

Alleen de meer begoede lieden aten vis, tenzij in gans bijzondere gevallen.

Er dient ook gezegd dat enkele "guinguettes" meest bekend waren voor de hesp, zooals *Het Maagdeken* (Dampoort); *Het Maagdeken* en *De Hulstenboom* (Brugse poort); *Het Staaksken* (tussen Wondelgem en Mariakerke); *Het Snepken*, enz. Andere meest voor die lekkere gebakken blieken, paling, waterzooi enz., zoals *Het Strop* (buiten de Heuvelpoort); *Het Motje* en *De Zwaam* (te Rooigem); *Het Patijntje* (aan de Leie).

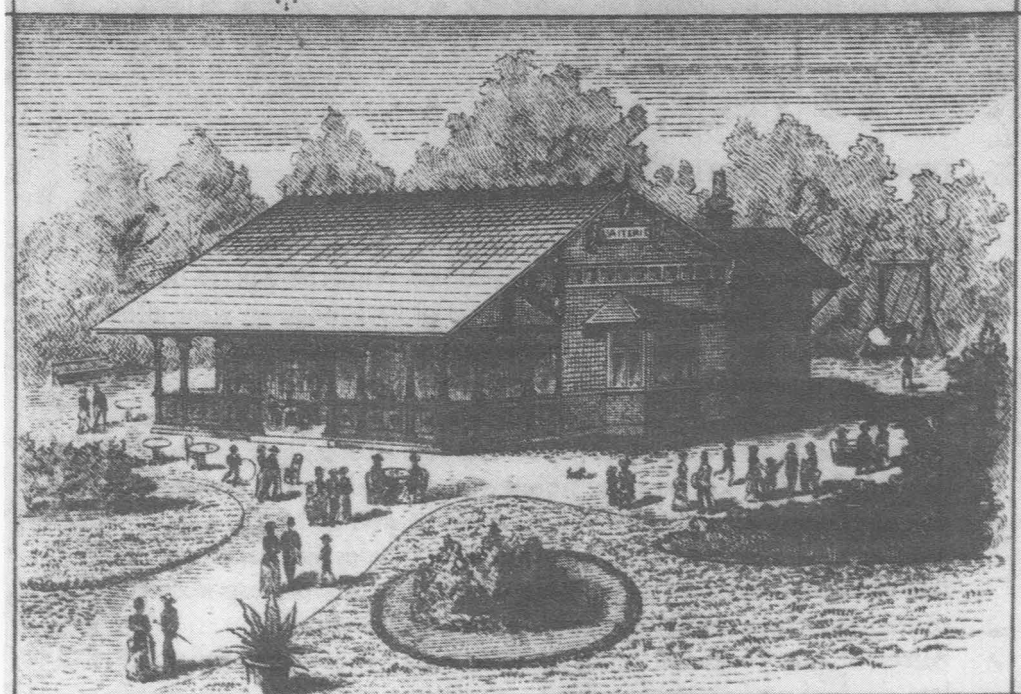
Het Maagdeken, (Palingshuizen) was voor zo wat 40 jaar, 's zondags, de verzamelplaats van de onderwijzers, die er een partijtje gingen bollen.

Op de dag van het "Zomerlief", nog iets dat met de vooruitgang verdwenen is, stroomde het er van jeugdige paren.

Er dient ook vermeld te worden dat de waardin uit *Het Maagdeken* de eerste op het Gemeentekerkhof begraven is geworden.

Het Maagdeken buiten de Dampoort was "op Bergenkruisen", voor deze wijk, wat *Het Maagdeken* der Palingshuizen voor het "Zomerlief" was.

CHALET SUISSE

Propriétaire L. Vanheule.

Vele dezer boerenherbergen verdwenen voor enige jaren, toen het reizen naar bad- en andere plaatsen elkeen begon aan te doen; in de laatste tijd echter zijn de bezoeken naar de buiten, vooral door wielrijders, weer in de mode gekomen en ook ganse rijen huurrijtuigen brengen het volk nu 's zondags naar de guinguettes, die behouden bleven en naar de vele nieuwe, die sedert enige jaren tot stand gekomen zijn. In zijne *Notes et Souvenirs*, spreekt de heer Prosper Claeys van enkele der verdwenenen, zoals: *Het Strop*, buiten de Heuvelpoort; *Het Motje*, *De Bruiloft* en *De Zwaan*.

De Bruiloft buiten de Keizerpoort was bekend door de terugkeer der Hallegasten. Deze vertrokken destijds met ganse groepen, de zaterdag avond voor Sinksen, ter Beevaart naar Halle (bij Brussel) en keerden

dan de maandag namiddag terug, met papieren vaantjes, of halskettin-
gen van gewijde koekjes, enz. Dit gebruik is sedert lang uitgestorven
en daarmede ging ook *De Bruiloft* en in het algemeen de nering van
de herbergen van den Brusselse steenweg te niet.

De lijst willen wij hier volledigen. Ziehier de namen van vele guinguet-
ten, welke wij in onze jonge jaren bezochten en die allen verdwenen
zijn : *Het Motje* (Drongensteenweg); *De Karpel* (Dendermondesteen-
weg); *De Hazewind* (idem); *De Zwaan* (Nettestraat); *Het Maagdeken*
(Palingshuizen). (Het huis bestaat nog als koffiehuis, maar de uitge-
streckte tuin is veranderd in een hofbouwgesticht); *Het Maagdeken*
(Dendermondesteenweg, van waar men de schieting van *De Schelde*
zag); *De Gouden Poort* (Antwerpse steenweg); *Bij Beirens* (School-
straat, St-Amandsberg); *Het Pavillon des Glacis* (Park); *De Hert* (Kort-
rijksesteenweg); *De Hulstenboom* (Brugsesteenweg - bestaat thans
weder als velodroom); *Het Park Ste-Cecilia* (in de Muinkmeersen, waar
nu de Benardstraat is).

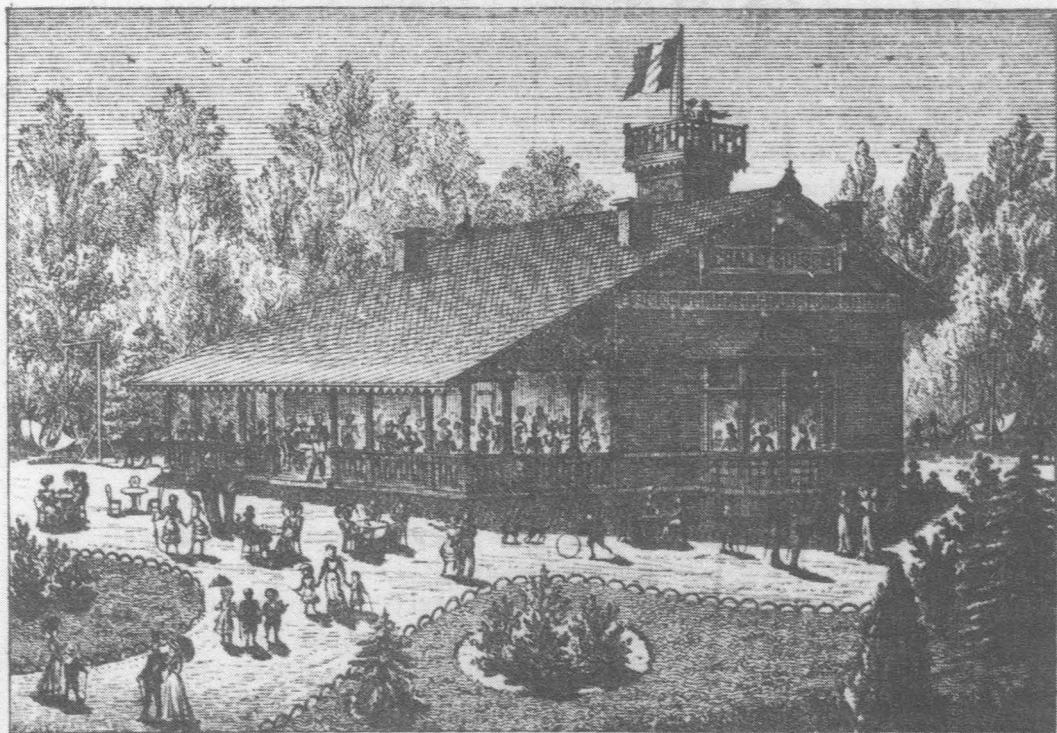
Van in onze tijd bestaan nog : het *Pavillon de la Lys* (Meersstraat);
De Vledermuis (Bijlokekaai); *De Oude Barriere* (Kortrijksesteenweg);
Het Snepke (nabij de brug van die naam); *Het Patijntje* (einde der Pa-
tijntjesstraat); *De Groene Staak* (het "Staakske", tussen Wondelgem
en Mariakerke); *De Groene Boomgaard* (Drongen); *De Zwarte Hond*,
De Warande, *De Snoek* (te Gentbrugge); *De Groene Boomgaard* te
Zwijnaarde, destijds bekend voor zijn schilderijen); *De Groene Jager*
(tussen Destelbergen en Heusden), *Het Heilig Huizeken* (Drongen).
Bij de twee vishuizen-guinguettes, die sedert lang te Heusden beston-
den : *Het Brughuis* en de *Café-Restaurant De Baets*, is er in de laatste
jaren een bijgekomen, *De Schelde* (Hier stroomt de Schelde).

Voor degene die verdwenen, zijn er echter in de laatste jaren talrijke
andere in de plaats gekomen. Noemen wij slechts : in het Park van de
Citadel, de *Belvédère*, *Trocadéro*, *Het Zwitsers Lusthuis* en *Matadi*.
Verder : *De Lusthof*, aan het uiteinde der St-Denijslaan; *De Hippo-
droom van Canada*, tussen de Meersstraat en de Leie; *De Anker*, te
St-Denijs-Westrem; de *Nénuphar*, te Afsnee; de *Derby*, aan het St-De-
nijsplein; *De Hazewind*, in de Patijntjesstraat.

Te Oostakker-Lourdes verrezen er een groot aantal, terwijl ook te
Overmeire-Donk, enige schone villa-guinguettes werden gebouwd.
Bij een bezoek, onlangs aan Mariakerke gebracht, vonden wij nog een
nieuwe guinguette : 't *Rozenhof*, halfwege Gent-Mariakerke, langs de
Brugse vaart : "rechtover 't klooster", zegt de aanwijspilaat.

De Guinguette-Hippodroom : (Soepraes) op de Hundelgemse steenweg,
waar men op ezels kon rijden, werd vervangen door eene soortgelijke

CHALET SUISSE.

Plan de la terrasse

Propriété L. VAN HEULE.

LITH. B. DE KEUHLAERE, GAND.

inrichting in de Bergstraat (weg naar Merelbeke-Bos), afhingende van de Guinguette *In de Bergstraat*, grondgebied Merelbeke en door de *Groene Boomgaard*, beter gekend *Bij boer Janssens*, tussen Heusden en Gentbrugge, behalve de hoger vermelden *Hippodroom van Canada* en *De Snoeck* te Gentbrugge.

In al die buitenherbergen kan men op zon- en feestdagen, bij goed weder, nu weer steeds talrijke en vrolijke gezelschappen aantreffen, die er komen om vis, hesp, krentenbrood of rijstpap te eten, zodat men mag zeggen dat voor deze inrichtingen de goede oude tijd teruggekeerd is.

JAN V.

(Overgenomen uit de Gazette van Gent van 24.9.1908)

BIBLIOGRAFIE

1. Bij de Drukkerij Het Volk verscheen van de hand van Karel Haerens een interessant boekje; getiteld GENTSE MERKWAARDIGHEDEN. Van dezelfde auteur verschenen reeds bij dezelfde uitgever "Standbeelden in Gent" en "Gentse Gedenkplaten". Het boekje van handig formaat, verzorgd gedrukt en rijkelijk geïllustreerd, geeft een beschrijving van 50 Gentse merkwaardigheden. Buiten klassiekers zoals de Draak van het Belfort, het Groot Kanon, het Rabot en de Donkere Poort, vindt men er ook minder vermaarde onderwerpen zoals de Lintworm, het Biezekapelleke, het Fonteintje op de Oude Beestenmarkt, enz. Een boekje waar de Gentenaar veel plezier zal aan beleven. Deze die menen dat ze hun stad goed kennen zullen tot hun verwondering vaststellen dat er nog heel wat te ontdekken valt.

Welke Gentenaar weet bvb. waar hij op straat de gebeeldhouwde kop van Gay-Lussac kan zien ? Wie weet waar hij midden in de Gentse Kuip de buste van Karel van Lorreinen kan bewonderen ? Hoeveel Gentenaars hebben al het beeld van het "breistertje" gezien ? Strenge historici zullen misschien even de wenkbrauwen fronsen bij het lezen van zekere passages, maar wij willen dat zeker niet dramatiseren.

Prijs : 145 fr. Echt niet duur.

Conclusie : Alhoewel geschreven voor een groot publiek zal dit boekje zeker niet misstaan in de bibliotheek van de Gentse Heemkundigen.

(H. C.)

2. LEVEN ONDER DE GASLANTAARN, samengesteld door René De Herdt en Frank Vercoutere. (uitgegeven Stad Gent, Dienst voor Culturele Zaken : Museum voor Industriële Archeologie en Textiel. Verkrijgbaar stadsarchief Gent, prijs 150 fr.) Brochure van 126 bladzijden uitgegeven ter gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling. Zeer degelijke monografie over de gasnijverheid in het algemeen en te Gent in het bijzonder, die boeit van het begin tot het einde en rijkelijk is geïllustreerd.

3. 800 JAAR GRAVENSTEEN : brochure van 32 bladzijden, die ons een duidelijk beeld schetst van de geschiedenis van het Gravensteen. Verkrijgbaar in het Gravensteen.

4. P. J. P. De Pue : GESCHIEDENIS VAN HET VOORMALIG KLOOSTER VAN SINT-CATHARINA VAN SENEN VAN DE PREDIKHERESSEN - DOMINIKANESSEN NIEUWLAND TE GENT (1628-1783). Zeer verzorgde en keurig uitgegeven brochure, waarin de stichting, de bouw van het klooster en de afschaffing in 1783 worden behandeld. (Verkrijgbaar : klooster paters Dominikanen, Hoogstraat 41 Gent).

5. EEN VREEMDE EEND IN DE BELGISCHE BIJT. GENT IN DE PERIODE 1830-1860. Catalogus bij de prachtige tentoonstelling in het Museum Vander Haeghen te Gent (28.6 tot 14.9.1980). Deze zeer keurig uitgegeven catalogus brengt ons een volledig beeld van Gent in de periode 1830-1860. Achtereenvolgens worden behandeld : het stadsbeeld per wijk, de politieke evolutie, rijkdom en armoede (industrialisatie en sociale toestanden), het socio-kulturele leven. De catalogus is overvloedig geïllustreerd. Het werk is zeker onmisbaar in de bibliotheek van allen, die belang stellen in de geschiedenis van Gent. Te verkrijgen in het Stadsarchief, Abrahamstraat Gent. Prijs : 200 fr.

EEN GENTS VRIJWILLIGER VAN 1830

In 1905 te Winkel Sint-Kruis, niet ver van het kanaal van Terneuzen, woonde nog een vrijwilliger van het jaar 1830. Zijn naam was Jacobus Janssens. Hij woonde in De Goede Hoop langs de steenweg van Terdonk naar Wachtebeke. Janssens werd geboren te Gent op 7 oktober 1811. Hij was vrijwilliger in het Parijse korps van de heer Bouwens. Uit Brussel vertrok hij op 4 oktober 1830 met graaf Frederik de Mérode; hij nam de 21° deel aan de verovering van de brug van Walem onder de Franse generaal Mellinet, die later tegen de Belgen samenzwerde. Op 24 oktober was hij te Berchem, waar hij de Mérode zag vallen. Janssens maakte daarna deel uit van het Gents korps onder het bevel van kapitein Van de Poele en werd ruiter bij het tweede Jagers te paard, waarbij hij acht jaar bleef. Te Kermpt werd hij gewond en wist hij zijn gekwetste kapitein Papejans de Merchoven aan de vijand te onttrekken. Met zijn eenheid was hij op de steenweg van Hasselt op Luik, toen generaal Daene "Sauve qui peut" riep : het was een wilde vlucht. De Hollandse kurassiers sabelden in het voetvolk. In 1840 verkocht Janssens zich en werd in het vijfde linieregiment ordonnans van majoor baron van Rhode. In 1850 was Janssens vrij. Dertig jaar lang was hij nu staatsontvanger van het bruggeld. Hij ging op rust in 1879. In 1905 was hij nog flink te been en hij hoopte de feesten te Brussel en te Gent te kunnen bijwonen.

M. van G.

Naar de Gazette van Gent van 27.5.1905.

DOCUMENTATIECENTRUM-SCHENKINGEN

Onze dank aan al de leden, die in de loop van dit jaar, het Documentatiecentrum hebben bedacht met hun giften, wenken en wensen. Wij hopen, dat ook in 1981, talrijke schenkingen ons fonds komen verrijken en ertoe bijdragen de streekgeschiedenis op nieuwe paden te leiden.

Wij nodigen dan ook speciaal diegenen uit, die tot hiertoe verzuimden een bezoek te brengen aan dit centrum, dat aan velen - (studenten, leergierigen, vorsers -) een schat van heemkundige, historische en literaire streekdocumentatie kan bezorgen, maar dat tevens een ontmoetingsplaats is geworden van jong en oud in een gemeenschappelijk stre-

ven, nl. zoeken naar informatie, aktualiteit en bronnen van ons verleden.

Elk lid kan bij zijn inschrijving op het Documentatiecentrum kosteloos boeken en tijdschriften ontlenu.

Het is een 'service' dat ons bestuur u aanbiedt.

Maak er een nuttig gebruik van.

De bibliotheek is toegankelijk iedere zondag van 10 tot 12 u, behoudens op feestdagen en tijdens de maanden juli en augustus.

De adjunkt-bibliotecaresse,
mevrouw VAN GELUWE-EGGERMONT A.

AANVULLENDE LEDENLIJST

- 1647. Timmermans A. Prins Albertstraat 98 9110 Sint-Amandsberg
- 1648. De Witte A. Groeningestraat 16 9000 Gent
- 1649. Hoogstoel R. IJzerweglaan 35 9218 Ledeburg
- 1650. Delmotte P. Krijgslaan 1 9000 Gent
- 1651. Lanneau R. Louis Mettwielaan 42 1080 Brussel
- 1652. Mej. Mastyn P. Achterstraat 28 9030 Wondelgem
- 1653. Dumon F. Zeedijk 17 bus A4 8380 Zeebrugge
- 1654. Dierckx L.-Ph. Kouter 14 9130 Lochristi
- 1655. Piette J. Visserij 41 9000 Gent
- 1656. Mw Sturtewagen A. Opgeëistenlaan 221 9000 Gent
- 1657. Van Hamme M. IJskelderstraat 44 9000 Gent
- 1658. Vermeulen E. Botermarkt 17 9000 Gent
- 1659. Maes R. Voordelingen 22 9210 Heusden
- 1660. Versteede Lijsterbessenbomenlaan 40 1950 Kraainem
- 1661. Degroote L. Steendam 69 9000 Gent
- 1662. Mej. Thielens A. Dendermondsesteenweg 537 9120 Destelbergen
- 1663. Hoste A. De Campagne 17 9910 Mariakerke
- 1664. Otte W. Hellegatstraat 25 9120 Destelbergen
- 1665. Mw Gelmann Y. Muinklaan 41 9000 Gent
- 1666. Mw Van Lierde D. Sint-Katelijnestraat 7 9000 Gent
- 1667. Lammertyn G. Noordstraat 60 9000 Gent